

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1930.

Andra kammaren.

Nr 38.

Fredagen den 23 maj.

Kl. 3 e. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 15 och 17 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogos, men blevo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden nr 4, 169 och 170, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden nr 6 och 7, sammansatta bevillnings- och andra lagutskottets utlåtande nr 3, andra lagutskottets utlåtanden nr 38 och 39 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 83—88.

§ 3.

Till avgörande företogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion angående reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för elektrisk kraft åt landsbygden m. m.

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.*

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 172, hade herr *Johansson* i Fårekulla m. fl. föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att åtgärder för en reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft i huvudsaklig överensstämmelse med en motionen bifogad utredning vidtoges och att därvid särskild hänsyn toges till de s. k. bygdetaxorna samt att återbetaining av redan erlagda konjunkturtillägg måtte ske.

Utskottet hemställde, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för en reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Sandberg* och *Andersson* i Löbbo, fru *Nordgren* samt herrar *Vougt* och *Ericsson* i Sörsjön förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Sandberg**: Herr talman! Den fråga, som nu föreligger till kammarens behandling, är icke ny. Det är en gammal bekant. Frågan om de elektriska taxorna förekommer nu för femte gången i följd. Vid de föregående tillfällena, åren 1926—1929, förelågo i motioner yrkanden, som syftade till att

Andra kammarens protokoll 1930. Nr 38.

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.*

(Forts.)

åstadkomma ett billigare pris på den från vattenfallsstyrelsen till de elektriska landsbygdsföreningarna sålda elektriska kraften. Vid dessa tillfällen blevo de motionsvis framställda yrkandena avstyrkta av utskottet, och riksdagen följde utskottets hemställan. I år ha utskottets ledamöter varit delade i två lika stora grupper, som företrätt var sin mening, och lotten har fällt utslaget dem emellan. Det är sålunda i viss mån slumpen, som har spelat in i avseende å vad som blivit utskottets och vad som blivit reservanternas yttrande. Jag hoppas emellertid, att frågan nu får en grundlig och saklig behandling, utan att slumpen får spela in i avgörandet.

Då undertecknad och de, som med mig stå för reservationen, ha intagit den ståndpunkt, vi gjort, så är detta nu liksom vid de föregående tillfällena icke beroende därpå, att vi velat ställa oss avvisande eller ovilliga till kravet på billig elektrisk kraft till landsbygden över huvud taget. Tvärtom ha vi alltid i våra yttranden understrukt nödvändigheten av detta. Vår ståndpunkt förr och vår ståndpunkt nu har emellertid bestämts därav, att, sedan vi ingående prövat denna fråga, vi ha kommit till den uppfattningen, att vattenfallsstyrelsen har under dessa år gjort och alltfort gör vad som överhuvud taget är möjligt för att med en nöjaktig förräntning av det i rörelsen nedlagda kapitalet tillhandahålla kraft till landsbygdsföreningarna så billigt som möjligt. Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott uttalade i fjol i sitt yttrande den förhoppningen, att vattenfallsstyrelsen skulle komma att fortsätta sina strävanden att förbilliga priset på landsbygden. Vi hänvisade därvid till utvecklingen för den gångna tiden. Denna utveckling visade, att under det priset per kilowatt-timme år 1922 var 13 öre, var priset år 1929 icke mer än 8,4 öre. Det var sålunda en utveckling, menade vi, som gav belägg för vår uppfattning, att vattenfallsstyrelsen gjort vad den kunnat för att sträva till billigt pris. Vi uttryckte också i fjol den förhoppningen, att så också skulle ske i fortsättningen. Denna vår förhoppning har visat sig välgrundad, ty i och med innevarande år har vattenfallsstyrelsen ytterligare gjort taxesänkningar, som resulterat i ett för innevarande år beräknat pris per kilowattimme av 7,4 öre. Detta pris är 42 % lägre än det pris, som gällde för 1922.

Nu erkänner även utskottet och därmed också motionärerna — en av motionärerna befinner sig bland utskottets ledamöter — att vattenfallsstyrelsen har gjort åtskilligt för att sänka priset, men man framhåller, att vederbörande föreningar icke äro belåtna utan vilja ha ännu billigare pris. Ja, en sådan önskan är ju mycket förståelig, men jag vill säga, att det ju icke utan vidare är givet, att därför att man icke är belåten med vad som skett, så har man rätt i sina krav, eller att det är möjligt att komma längre på den så att säga naturliga utvecklingens väg utan tillgripande av alldeles särskilda åtgärder, på vilka jag sedan skall komma in. Det pris, som vattenfallsstyrelsen nu tillämpar, är som sagt ett jämförelsevis lågt pris. Prisreduceringen beror dels på taxesänkningar, dels på ökad förbrukning. Den taxa, som nu tillämpas för prisberäkningen, är i vissa avseenden lägre än den taxa, som föreslogs av den s. k. taxekommittén, vilken avlämnade sitt betänkande år 1925. Då är att märka, att denna kommitté hade föreslagit en avskrivning av vattenfallsstyrelsens kapital på 4,000,000 kronor. Utan att en sådan avskrivning skett har man nu i alla fall kommit fram till en taxa, vilken som sagt delvis är billigare än vad taxekommittén föreslog.

Det är också i avseende å de tillämpade priserna att märka, att de s. k. bygdenätsavgifterna, vilka blivit nedsatta genom den för i år gällande krafttaxan, ge för närvarande en inkomst, som understiger vattenfallsstyrelsens självkostnader för landsbygdsnätet med 200,000 kronor per år. Det motsvarar 5 % ränta på 4,000,000 kronor. Priset för innevarande år beräknas, om man tar med all landsbygdslektrifiering, som jag förut nämnde till 7,4 öre, och 7,6 öre, om

man räknar bort en del av landsbygdsföretagen med s. k. industritaxa. Om priset nu är 7,6 öre per kilowattimme vid vattenfallsstyrelsens leveranspunkter, de s. k. tertiärstationerna, blir priset, om man tar hänsyn till kostnaden för överförande av kraften till dessa leveranspunkter, spänningsförluster och sådant, vid sekundärstationerna 3,95 öre per kilowattimme. Detta är ett mycket lågt pris med hänsyn till leveransförhållandena, såsom utnyttjningstiden m. m. Det är alldeles givet, att man måste räkna med de särskilda förhållanden, som gälla i avseende å utnyttjningstiden etc., då det gäller landsbygdkraft i jämförelse med den kraft, som levereras till industrier. Tar man hänsyn till dessa särskilda förhållanden och uppskattar dem, så kommer man till att priset på landsbygdselektrifieringen är 14 % lägre än vad som nu beviljas nya abonnenter av andra slag såsom städer och storindustrier.

Nu kan man ju säga, att detta är vattenfallsstyrelsens beräkningar, och det är det. Den är ju part i målet, och man menar, att man därför kan bestrida dessa uppgifter och anse dem för oriktiga, men jag vill säga, att detta torde nog vara för mycket sagt, ty då vattenfallsstyrelsen gjort dessa beräkningar och framlagt dem i ett officiellt yttrande, som här åtföljer utskottets betänkande, torde nog vederbörande vara beredda att stå för sina uppgifter.

Jag vill också erinra om att vattenfallsstyrelsen har för avsikt att inom den närmaste tiden tillåta landsbygdsföreningarna att välja mellan s. k. industritaxa och landsbygdstaxa, ett önskemål som ju har framförts ibland.

Nu anför utskottet, att det är önskvärt att komma till billigare elektrisk kraft för landsbygden, därför att jordbruket befinner sig i ett betryckt läge. Ja, det är nog en behjärtansvärd synpunkt, men vilka bli konsekvenserna?

Först vill jag då erinra om att de priser, som vattenfallsstyrelsen nu tillämpar, icke äro högre i genomsnitt än vad som tillämpas av enskilda företag. Detta framgår också av den utredning, som åberopas i motionen av herr Olsson i Golvvasta, nr 173, i denna kammare. Vattenfallsstyrelsens priser äro sålunda icke högre snarare lägre än enskilda företags priser. Vidare vill jag påpeka, att det finns många små enskilda distributionsföreningar och elektriska kraftföretag på landsbygden, som ha stora skulder och ekonomiska besvärligheter och dras med. Vad skulle nu dessa, som taga sin kraft från enskilda företag och dessa många små hårt klämda enskilda distributionsföreningar och kraftföretag säga, om man här nu skulle gå in för att på särskilt sätt genom subvention eller dylikt nedsätta priset till de abonnenter, som köpa sin kraft från staten? Ja, naturligtvis skulle de med all rätt kunna fordra, att även de böra få hjälp. Det är alldeles givet. Om man, som utskottet här gör, åberopar nödvändigheten att hjälpa jordbruket, får man alltså ta hänsyn till konsekvenserna i detta avseende.

Därvid bör man också betänka, att den del, som elektrifieras genom statens kraftverk, är en jämförelsevis liten del. Endast ungefär 15 % av vårt lands åkerareal elektrifieras från statens kraftverk. De övriga 85 % erhålla kraft på annat sätt i den mån de äro elektrifierade. Det blir sålunda på det sättet, att en subvention på ett eller annat sätt åt dessa 15 %, som elektrifieras genom vattenfallsstyrelsens försorg, kommer att i viss mån gå ut över de andra, som köpa sin kraft från enskilda företag.

Detta är verkligen, tycker jag, synpunkter, som äro värda att beakta, och de ha för mig såsom jordbrukare varit mycket tungt vägande. Det har ju annars för mig varit naturligt att ställa mig på den ståndpunkten, som vill åstadkomma så billiga priser som möjligt för landsbygdens vidkommande. När jag emellertid sett, hur det förhåller sig med denna sak och tänkt på konsekvenserna, har jag funnit, att jag icke kunnat gå med på motionärernas krav.

Jag vill också erinra om det bekanta förhållandet, att de elektriska distributionsföreningarna på landsbygden väsentligen tryckas därigenom, att de själva

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.*
(Forts.)

ha så stora skulder och kostnader för sina egna anläggningar. I genomsnitt utgör det pris, som betalas till vattenfallsstyrelsen, endast en fjärdedel av det pris, som de enskilda abonnenterna betala vid sina gårdar. Om sålunda vattenfallsstyrelsen lämnade kraften gratis till landsbygdsabbonenterna, skulle det icke betyda mer än en reducering av 25 % av abonnenternas kostnader för kraften. Om man då tänker på vad det skulle betyda med en sådan nedsättning, som man rimligtvis kan tala om, förstår man, att den icke kan bli av avgörande betydelse för de elektriska distributionsföreningarna, även om den givetvis vore tacknämlig. I detta avseende får man också, som jag nämnde, taga hänsyn även till följderna för andra grupper.

Nu vill jag också peka på en annan sak. Utskottet påyrkar, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för en reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft. Om detta yrkande bifalles, blir det sålunda ett direkt åläggande för Kungl. Maj:t att ordna så, att det blir billigare pris till landsbygdens elektriska föreningar. Om man då frågar, hur detta skall ske, så finner man i utskottets yttrande anvisningar härpå. Det kan ske, säger utskottet, därigenom, att man medger en lägre förräntning än vad som nu är fallet. Man pekar på den jämförelsevis höga förräntningen särskilt för kraftverken i södra och mellersta Sverige, och att genomsnittsförräntningen, då man tar hänsyn även till de outbyggda vattenfallen, kan anses jämförelsevis hög. Man menar således, att man kan medge en lägre förräntning eller en avskrivning av en del av i landsbygdens nät nedlagda kostnader eller avskrivning av det kapital, som ligger i outbyggda vattenfall. Ja, jag ber att få påpeka, att även vi reserverar i vår reservation sagt, att vi icke anse ett sådant förfarande omöjligt. Det är klart, att det är möjligt att göra på det sättet, men vi mena, att det är betänkligt att i detta sammanhang binda riksdagen för åtgärder av denna viktiga principiella innebörd. Frågorna om nedsättning i den förräntningsprocent, som ett statens affärsdrivande verk bör ge, eller en avskrivning av det i ett sådant verk investerade kapitalet, dessa frågor äro vittutseende principfrågor, som beröra statens affärsdrivande verk överhuvud taget, och vi ha därför menat, att dessa frågor måste bedömas och prövas i ett vidare sammanhang än som är möjligt inom ramen av den föreliggande motionen. Jag ber alltså att få kraftigt understryka det högst betänkliga i att genom ett bifall till vad utskottet föreslagit binda riksdagen och Kungl. Maj:t vid åtgärder, som kunna få de mest vittgående och betänkliga konsekvenser.

Med talmannens tillåtelse skulle jag också kunna gå in på motionen nr 173. Jag vill emellertid, för att icke nu på en gång tala för lång tid, nöja mig med att beträffande denna motion av herr Olsson i Golvvasta för ögonblicket blott hänvisa till vad vi i vår reservation anfört om densamma.

Som slutord och sammanfattning av vad jag sökt anföra vill jag säga, att ett bifall till den nu föreliggande motionen *icke* kan anses motiverat, på grund av den strävan, som vattenfallsstyrelsen ådagalagt att tillhandahålla elektrisk kraft till landsbygden till så billigt pris som med en affärsmässig skötsel av verket varit möjligt. Vidare, att ett bifall till utskottets hemställan skulle medföra orättvisor mot andra grupper av köpare av elektrisk kraft; och till sist detta, som jag senast påpekat, det betänkliga i att nu genom ett sådant bifall binda Kungl. Maj:t att i detta sammanhang gå in för en räntesänkning eller avskrivning, då det gäller statens affärsdrivande verk. Till sist vill jag också tillägga, att jag tror, att den nuvarande chefen för vattenfallsstyrelsen är mycket gynnsamt stämd för en sådan affärspolitik, som ger det billigast möjliga priset för landsbygdens vidkommande. Med hänsyn till vad jag sålunda anfört får jag, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen i vad den avser den nu behandlade motionen 172.

Herr **Johansson** i Fårekulla: Herr förste vice talman! Reservanterna framhålla till en början vikten för jordbruket av att erhålla elektrisk kraft så billigt som möjligt, men de anse samtidigt, att vattenfallsstyrelsen sökt tillgodose detta önskemål och sänkt priset på den till landsbygden levererade kraften i den mån det varit möjligt utan åsidosättande av kravet på skälig förräntning av det i rörelsen nedlagda kapitalet. Såsom bevis härför framhålles, att kraftpriset under år 1930 *beräknas* bliva 7.4 öre per kilowattimme eller cirka 42 % lägre än 1922 års kraftpris. Är nu detta en riktig framställning av det verkliga läget? Först och främst är det anförda kraftpriset för 1930 endast *beräknat*. Dessutom utgör det, enligt bilaga 1 till vattenfallsstyrelsens utlåtande till utskottet, ett *genomsnittspris*. Nu är det ju så, att en hel del av föreningarna — vattenfallsstyrelsen uppger själv 20 % — ha betydligt förmånligare taxor än de övriga. Dessa senare få naturligtvis betala så mycket mera. Deras pris varierar mellan 9 och 11 öre per kilowattimme ungefär, medan de mera gynnade, enligt vattenfallsstyrelsens egen uppgift, betala 6.3 öre per kilowattimme. De sämst lottade få således betala *från 42 till 75 % mera* än de av vattenfallsstyrelsen gynnade. Dessa orättvisor ha reservanterna ej beaktat. Att genomsnittspriset sjunkit avsevärt sedan år 1922, är riktigt, men först och främst måste man observera, att prisen år 1922 ännu voro desamma som under den värsta kristiden och därför nödvändigt *måste* minskas. Vidare har prissänkningen, såsom jag nyss nämnt, ej varit lika för alla. Medan de mest gynnade föreningarna åtnjutit en prisreduktion från 13 till 6.3 öre per kilowattimme (än lägre förekommer) eller med 51 1/2 %, få andra fortfarande betala 9—11 öre per kilowattimme; prissänkningen för dem har således varit endast mellan 15 och 30 %.

Utskottets krav på reglering av vattenfallsstyrelsens taxor torde, endast med vad jag nu anført, vara så övertygande motiverat, att det borde vinna kammarens beaktande. Därtill komma de från olika konsumentgrupper framförda klagomålen över de priser, som de få betala, jämförda med andra, varpå jag ej anser mig böra närmare ingå, förrän en fullt opartisk utredning i frågan föreligger. Även om reservanterna ej anse sig böra fästa särskild vikt vid den olika behandling, som olika elektriska distributionsföreningar röna, så synes det dock högst anmärkningsvärt, att de kunna komma till den slutsatsen, att vattenfallsstyrelsen sänkt priset på den till landsbygden levererade kraften i den mån det varit möjligt utan åsidosättande av kravet på skälig förräntning. Detta ehuru utskottet framhållit, att förräntningen av de fullt färdiga kraftverken under år 1928 var i medeltal ej mindre än 6.15 % och om hänsyn även toges till de kapital, som nedlagts för framtida behov m. m., en genomsnittlig förräntning av 5.59 % erhållits. Om det är reservanternas mening, att jordbrukarna i mellersta Sverige, genom högre energitaxor än vad som erfordras, skola förränta även sådana kapital, som nedlagts för inköp av vattenfall för hela landets framtida behov, så hoppas jag dock att kammaren ej delar denna mening. Riksdagens avsikt med de åtgärder, som vidtagits för landsbygdens elektrifiering, framstår i en bättre och helt annan dager i jordbruksutskottets utlåtande nr 64 år 1917 och riksdagens skrivelse nr 302 samma år.

Den avkastning, som statens kraftverk lämna, ger oss ett ovedersägligt bevis för att kraften till landsbygden kan säljas till ett betydligt billigare pris än vad som nu är händelsen. Reservanterna synas befara, att den hjälp, som ett nedsatt kraftpris onekligen medför, endast skulle komma en del av jordbruket till godo. Det är uppenbart, att en sådan åtgärd *direkt* kommer endast de lantbrukare till godo, som få kraft från statens verk. Men man får ej heller bortse från den *indirekta* hjälp, som en sådan åtgärd kan väntas medföra även för jordbrukare från andra delar av landet. Det är ju nämligen så, att statens kraftpris tagas till förebild av de privata kraftproducenterna. Det blir

I fråga om taxorna för elektrisk kraft åt landsbygden m. m.
(Forts.)

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.
(Forts.)*

därför så småningom normgivande för hela landet. De landsdelar, som nu ha lägre pris — sådana finnas — kunna undvika att få dessa pris höjda. De landsdelar åter, där det privata priset är lika eller högre än statens, beredas genom hänvisning till de svenska statliga prisen möjlighet att så småningom få sänkta pris. Genom en sänkning av priset på kraft från statens verk skulle man således kunna nå det av alla konsumenter eftersträfvade målet i hela landet, att priset på elektrisk kraft sjunker.

Reservanterna framhålla slutligen, att de ingalunda velat göra gällande, att det överhuvud taget icke är möjligt att redan nu ytterligare sänka statens kraftverks pris på elektrisk energi. Då de således från början påtalat vikten av låga kraftpris och sluta med att de anse en sänkning möjlig, så ha de följt samma tankegång som utskottet i övrigt och motionärerna. Det hade därför varit naturligare, om de yrkat bifall till motionen. De olika av reservanterna anförda utvägar, på vilka en nedsättning av taxorna kan byggas, torde i enlighet med deras mening närmare böra utredas, varför det synes, som om de härmed i verkligheten motiverat en tillstyrkan till motionen. I motionen hade yrkats på återbetalning av de konjunkturtillägg, som en del föreningar fått vidkännas. Oaktat starka skäl tala för en dylik återbetalning av erlagda konjunkturtillägg, ansåg sig utskottet av vissa skäl ej vilja förorda en dylik återbetalning.

Herr talman, jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bengtsson i Kullen: Herr talman! Även om detta utlåtande framkommit på riksdagens bord så att säga i riksdagens elfte timme, är det dock för mig — och jag vet för många i denna kammare — med en viss tillfredsställelse, som vi mottagit detsamma. Denna tillfredsställelse ökades desto mera, när vi fingo del av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande angående samma fråga och erforo, att detta var hållet i samma riktning som det nu ifrågavarande. Vi sågo nämligen i dessa utlåtanden en viss förhoppning om att man med riksdagens hjälp kanske nu äntligen kunde komma till rätta med de för landsbygden så orättvist *höga* taxor, som alltid varit gällande och fortfarande med obetydlig minskning tillämpas. Det kan väl ej heller vara riktigt, att i en tid som denna, när jordbruket har det så ekonomiskt svårt, jordbruket skall på detta område få betala för elektrisk energi ett pris, som går upp till 7 å 8 ja 9 gånger så mycket det pris, industrien får betala. Nu framhöll herr Sandberg — och det har framhållits flera gånger förut från vattenfallsstyrelsens sida — att de s. k. sakkunniga av år 1924 och 1925 föreslagit ett pris, som avsevärt översteg vad priset nu är. Jag vill gentemot detta säga såväl till herr Sandberg som vattenfallsstyrelsen att det är en kolossal skillnad på jordbrukets bärkraft från åren 1924 och 1925 och till år 1930. Jag vågar påstå, att jordbrukets ekonomiska bärkraft icke är hälften så stor nu som den var åren 1924 och 1925. När man nu ifrån vissa håll så ofta påpekat detta utlåtande, som jag har här i min hand, från de s. k. sakkunniga, så glömmar man att omtala de klagomål, som inkommit till dessa s. k. sakkunniga. Jag ber därför att helt kort få nämna några få av dessa som bevis för hur oerhört illa landsbygdens folk verkligen har behandlats.

Här har klagats från Södra Alunda och Tuna elektriska distributionsförening, som lyder under Älvkarleby kraftverk. Där heter det: »Konjunkturtillägget har i allmänhet begärts först, sedan kontraktet underskrivits, eller sedan föreningsnätet utbyggt. För Södra Alundaföreningen prutades från 33,000 kronor, som vattenfallsstyrelsen begärt, till 20,000 kronor.» Jag undrar, vad man skall kalla just ett sådant tillvägagångssätt. Jag behöver icke

nämna namnet på det. Jag tror, att det är så välbekant, att var och en fullkomligt vet, vad det skall benämnas med.

Vi hava här ett annat klagomål, där det heter: »I flera fall hava jordbrukarna frångått den elektriska driften och anskaffat oljemotorer till följd av de höga elektrifieringskostnaderna.» Det är ju också — vill jag säga — tråkigt, att så skall ske i ett land som detta, där det finnes så god tillgång på vattenfall och där man alltså kan åstadkomma så mycket elektrisk energi. Varför skall icke staten söka lägga det så, ekonomiskt sett, att just denna kraft kan utnyttjas av svenska folket? Det kan väl icke vara förenat med god ekonomi för staten och landet i sin helhet, att lantbrukarna och även andra näringsidkare, i stället för inom landet framställd elektrisk kraft till drift av sina verk och inrättningar, måste använda motorer, som drivas med olja, inköpt från utlandet.

Jag vill också framhålla, att det kan väl icke vara meningen, att statens vattenfallsverk skall tjänstgöra som ett indirekt skatteobjekt. Utan det är väl meningen i stället, som jag förut sagt, att vattenfallen skola vara svenska folket till nytta och gagn.

I ett annat fall är det en förening, som också lyder under Älvkarleby. Där står det: »En till föreningen ansluten kvarn har övergått till oljedrift på grund av de höga energiavgifterna.» Det är precis vad jag nyss anförde. I ett annat fall säges det: »Tomgångsförlusterna hava uppgivits till 2 procent men utgöra i verkligheten 29 å 33 procent.» I ännu ett fall säges det — det gäller fortfarande Älvkarleby: »Vattenfallsstyrelsen har velat påtvinga föreningen 40-kilowattsabonnemang, då blott 15 kilowatt behövdes.»

Sedan skall jag övergå till Trollhättedistriktet. Där har man vid Öxnereds järnvägsstation måst koppla bort där installerad elektrisk belysning på grund av för höga avgifter. Här är en annan förening, som anför — det är också under Trollhättan: »Strömavgifterna äro alltför höga. Föreningsmedlemmarna betala 50 öre per kilowattimme, varav 36.2 öre gå till vattenfallsstyrelsen. I ett fall är arrendeavgiften 20 kronor per hektar men strömavgiften 49 kronor per hektar.» Jag ber herrarna observera, att detta är ju något alldeles abnormt. I arrende får en person betala 20 kronor per hektar och år, men när det gäller att betala den elektriska energien, uppgår den till 49 kronor per hektar och år. Man skulle knappast tro, att sådant är sanning. Men när det står i den här boken, får man i alla fall taga det för sanning hur tråkigt det än varit.

Rörande en annan förening, som lyder under Trollhätte kraftverk, säges det, att 25 delägare utgått ur föreningen för att de fingo betala för högt kraftpris, 13 å 14 öre per kilowattimme. Då de i stället kunde erhålla kraft från Dejeffors för cirka 7 öre per kilowattimme.

Som sagt, det är fullkomligt upprörande, hur svenska landsbygden blivit behandlad av vattenfallsstyrelsen. I samband härmed skulle jag vilja säga, när jag ser min kamrat och vän herr Anderson i Storegården framför mig, att han rör icke för detta, ty han kom, som vi nog alla veta, in i vattenfallsstyrelsen först sistlidna år. Men den gamla vattenfallsstyrelsen har mycket på sitt samvete, som blir svårt att klara.

Medan jag nu är inne just på detta kapitel, vill jag taga ytterligare ett exempel på hur man går till väga och hur olika man uppträder, detta nerifrån Älvsborgs län, från ett par socknar, som jag mycket väl känner till. Det gäller Södra Härene och Vårgårda-föreningarna.

Södra Härene är en liten förening som när den bildades år 1919 hade endast 472 andelar. När den då bildades, sade vattenfallsstyrelsens vederbörande ingenjör: »Därest ni går med på att bilda förening här, garanterar jag, att denna förening med den uppgivna arealen skall icke kosta i årliga avgifter mer än cirka 3.600 kronor. Hur har det sedan blivit? Jo, i stället för dessa

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.*

(Forts.)

I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.
(Forts.)

uppgivna 3,600 kronor fick man betala 1921 6,240 kronor 66 öre, 1922 7,040 kronor 72 öre, 1923 7,504 kronor 51 öre, 1924 8,191 kronor 5 öre, 1925 8,075 kronor 14 öre, 1926 8,056 kronor 79 öre, 1927 7,264 kronor och 1928 7.138 kronor 38 öre. Dessa priser, som man i denna förening, Södra Härene elektriska distributionsförening, fått betala, stå alltså icke i rimlig relation till vad man garanterades att få kraften för, även om, sedan den bildades, någon liten tillökning skulle hava ägt rum och en mindre kvarn blivit byggd. När denna förening bildades, talades det heller icke ett ord om, att det skulle vara något konjunkturtillägg. Men sedan det gått en tid, kommo vederbörande från vattenfallsstyrelsen och sade till styrelsen för föreningen: »Jaha, nu måste ni betala ett konjunkturtillägg av 12,000 kronor.» Föreningen sade naturligtvis: »Det kunna vi icke; vår ekonomi tillåter det ej. Vi hava skuldsatt oss så mycket förut. Våra skulder, kostnaden för anläggningen och för motorer, hava nu uppgått till 58.187 kronor 68 öre. Vi kunna absolut icke betala något mera än vad vi hava utfäst oss för.»

»Ja,» säga då vederbörande vattenfallsstyrelsens tjänstemän, »det gör det samma. Ni får göra som ni vill. Vill ni icke betala vad vi begära, klippa vi bara av strömmen. Därmed punkt.» Då förstår man så fasligt väl, att denna lilla förening, hur orättvist och tråkigt det än var, dock var absolut tvungen att gå in på att betala dessa 12.000 kronor i konjunkturtillägg, ty eljest hade ju hela anläggningen varit värdelös.

Samtidigt bildades Vårgårda elektriska distributionsförening. Men ehuru denna förening var fyra gånger så stor som Södra Häreneföreningen, behövde den icke betala ett enda öre i konjunkturtillägg. Det tycker jag skulle för var och en framstå såsom varande fullständigt upprörande, ett sådant sätt, som tillämpats från »Statens vattenfallsstyrelse».

Nu är det ju så, att under varje riksdag alltsedan 1923 hava motioner väckts med begäran om åtgärder för åstadkommande av lägre kraftpris från statens verk och för en mera rättvis behandling av jordbrukarna i förhållande till andra förbrukare. Det har framhållits från vattenfallsstyrelsen såsom skäl för, att lantbruket skall betala avsevärt mera än andra, att kraften utnyttjas under så kort tid av året i jordbruket mot vad förhållandet är vid exempelvis industrien. Man har då velat resonera som så, att kraftverket kostar lika mycket, om det är i drift som när det står stilla. Det vore därför en ren förlust, om kilowattimarna såldes efter samma pris till sådana förbrukare, vilka endast använda kraften en relativt kort tid, som till de avnämare, som använda kraften i stor utsträckning året runt.

Ja, detta är nog riktigt, när det gäller en mindre kraftstation, som förser ett mindre område med kraft, låt oss säga en industri, som behöver kraften under åtta timmar dagligen under 300 dagar på året, d. v. s. 2,400 timmar. Om samma kraft i stället skulle användas för jordbruket i trakten, skulle den enligt de beräkningar, som vattenfallsstyrelsen i sitt utlåtande den 24 april 1917 (se jordbruksutskottets utlåtande nr 64 år 1917, sidan 20) gjorde angående jordbrukets kraftbehov, endast komma till användning under 600 timmar om året. Om nu den antagna kraftstationen skulle välja mellan att sälja till industrien med 2,400 timmars utnyttningstid och lantbruket med 600 timmars utnyttningstid, så skulle lantbruket betala fyra gånger så mycket som industrien för att inkomsten skulle bli densamma. Räcker kraften till för bådadera, så får i alla fall lantbruket betala fyra gånger mera, om det skall gå ihop. Nu kan det emellertid hända, att industrien i alla fall finner det pris, som begäres, alltför högt. Då resonerar kraftverket som så: »Ja, då pruta vi väl av och låta bönderna betala så mycket mera.»

Efter denna enkla beräkningsgrund har vattenfallsstyrelsen värdesatt jordbrukskraften i förhållande till annan kraft, och enligt den officiella statistiken

från Trollhättan kostade under 1921 lantbrukskraften 11.3 öre och annan kraft 1.55 öre per kilowattimme. För 1922 voro dessa siffror för lantbrukskraft 10.8 öre och för annan kraft 1.34 öre. De följande åren voro siffrorna: 1923 lantbrukskraft 10 öre, annan kraft 1.15 öre, 1924 lantbrukskraft 9.7 öre, annan kraft 1.07 öre, 1925 lantbrukskraft 10 öre, annan kraft 1.1 öre, 1926 lantbrukskraft 9.7 öre, annan kraft 1.1 öre samt 1927 lantbrukskraft 9 öre och annan kraft 1.06 öre. Lantbrukskraften kostade sålunda för år 1921 7.3 gånger så mycket som annan kraft, för 1922 8.1 gånger så mycket, för 1923 8.7 gånger så mycket, för 1924 9 gånger så mycket, för 1925 9.1 gånger så mycket, för 1926 8.3 gånger så mycket och för 1927 8.5 gånger så mycket som annan kraft.

För 1928 har vattenfallsstyrelsen i sin årsredogörelse utelämnat de förut vanliga uppgifterna rörande levererad kraft och därför debiterade kostnader för lantbruksändamål. Om detta beror på, att uppgifterna i fråga äro obekväma för vattenfallsstyrelsen, så medge de dock en, om än svag möjlighet till kontroll, varför överrevisor Ekman och styrelseledamoten Anderson i Storegården skulle göra allmänheten en tjänst med att laga så, att dessa uppgifter lämnades för framtiden.

Jag vill särskilt understryka detta. Jag hoppas, att så sker. Jag hoppas, att icke helt och hållet dessa uppgifter, som röra lantbrukets elektrifiering och kostnaderna därför, skola strykas bort, därför att de äro obekväma för särskilt en viss herre, som uppträder som »diktator» inom vattenfallsstyrelsen.

Men är det nu riktigt att följa nyss omtalade princip vid värdesättning av statens kraft?

För det första är utnyttningstiden ej 600 timmar utan 1,300—1,500 timmar i genomsnitt och på sina håll över 2,000 timmar vid landsbygdsföreningarna. Utnyttningstiden vid dessa närmar sig således den, som förekommer vid industrien.

För det andra måste man betänka, att kraften icke utnyttjas samtidigt vid alla de olika jordbruk, som få kraft från statens hopkopplade verk, varför det blir en utjämning i belastningen. Härigenom kan staten såsom ingen privat leverantör här i landet så att säga taga betalt av flera konsumenter på en gång eller, med andra ord, låta dessa abonnera på långt större effektbelopp än vad som motsvaras av för ändamålet tillgängligt maskineri.

Det är därför tydligt, att en utjämning av prisen till olika konsumentgrupper numera är ett så klart motiverat krav, att det ej längre kan skjutas åt sidan, sedan Trollhättan, Lilla Edet, Älvkarlehy och Motala vattenkraftstationer sammankopplats.

En viss jämkning av prisen för landsbygdskraften har visserligen genomförts sedan kristiden efter de upprepade klagomål, som framförts både i riksdagen och på annat sätt. Men dessa taxereduktioner äro långt ifrån tillfredsställande. Dessutom förekommer vid vattenfallsstyrelsens organ i landsorten så många låt oss säga egendomliga förhållanden, av vilka en del framförts i den här ifrågavarande motionen, att en fullständig upprepning av denna styrelses verksamhet synes vara ofrånkomlig.

Så snart vattenfallsstyrelsens taxepolitik kommit före inom riksdagen, har såväl styrelsen som dennes vapendragare inom riksdagen hänvisat till vattenfallsstyrelsens åliggande att se till, att anslagna medel förräntas, så att ej kostnaderna för jordbruksdriften komma på skattsedlarna. Man har därvid på ett knepigt sätt sökt spela ut de huvudsakliga norrlandsintressena mot Mellansverige, som får kraft från statens verk, och framhållit, att det vore otillbörligt, att det fattiga Norrlands inbyggare skulle på skatteväg möjliggöra en sänkning av kraftprisen i södra Sverige.

Men hur förhåller det sig nu med den saken? Enligt vattenfallsstyrelsens officiella redogörelse för år 1927, sidan 104, lämnade Trollhättan 5.74 pro-

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden*
D. t. m. m.

(Forts.)

cent avkastning å det disponerade kapitalet, inklusive de 15 miljoner kronor, vartill själva fallen uppvärderats utan någon som helst kostnad för statsverket. Älvkarleby lämnade 8.86 procent på där disponerat kapital, inklusive det uppskattade värdet å statens där sedan gammalt ägda fall, vilka värderats till c:a 3 miljoner kronor.

Denna senare höga avkastningsprocent lär ha förefallit vattenfallsstyrelsen olämplig att offentliggöra. Åtminstone företogs i 1928 års redogörelse sid 97 den förändringen, att Älvkarleby sammanslogs med de svagare Motala och Västerås kraftverk samt västra stamlinjen. Härigenom minskades förräntningsprocenten till 6.88 procent för dessa tillhoppa, medan för Trollhättan redovisas 6.60 procent.

Nu var statens effektiva medelränta i januari 1930 enligt »Ekonomisk Översikt» 4.30 procent. Härav framgår att vattenfallsstyrelsens hårda taxepolitik gent emot lantbruket ej motiverats av förräntningshänsyn och sådant tvång, som motiveras av att kostnaderna i annat fall skulle uttagas skattevägen av andra än förbrukarna. Tvärtom visa nyss angivna siffror, att jordbrukarna inom vattenfallsstyrelsens distributionsområde tillföra staten en direkt vinst på kraftverken, varigenom skattelindring möjliggöres för andra befolkningsgrupper. Det torde aldrig ha varit statsmakternas avsikt, att staten skulle bereda sig vinst av sina kraftanläggningar utan att dessa skulle utgöra ett led i den serie statsåtgärder, som företagits för att lämna bistånd till en lycklig utveckling i såväl socialt som ekonomiskt hänseende.

Det synes därför allt för väl befogat, att vattenfallsstyrelsens förvaltning i sin helhet och särskilt dess taxepolitik göres till föremål för en grundlig och verkligt opartisk undersökning genom sakkunniga. Men lantbrukets ekonomiska ställning är tyvärr ej sådan, att de lätnader, som en dylik undersökning säkerligen kommer att visa vara möjliga, kunna uppskjutas i avvaktan på undersökningens resultat och därav föranledda åtgärder. Det är nödvändigt, att omedelbara åtgärder vidtagas.

Det ligger då nära till hands att åtminstone tills vidare utgå från prissättningen vid privata kraftverk till väl skötta distributionsföreningar. Sedan kan ju den ytterligare prisreduktion företagas, som utredningen visar vara möjlig. Vid nämnda distributionsföreningar kan man uppskatta inköpspriset för kraft under samma former, som förekomma vid vattenfallsstyrelsens försäljningar, till högst 5 öre per kilowattimme. Till detta pris torde kraften i genomsnitt kunna beräknas, om den i motionens bilaga föreslagna taxan tillämpas. Det kan då vara av vikt att utvärdera, om kraftverken med denna inkomst per kilowattimme fortfarande förränta det disponerade kapitalet. Då vattenfallsstyrelsen, enligt vad ovan nämnts, ej lämnat erforderliga uppgifter för år 1928, få vi åtnöja oss med de för 1927 tillgängliga.

Trollhättans i medeltal disponerade kapital under år 1927 var kr. 96,248,050:71. Överskottet, kronor 5,527,744:07, utgjorde 5.74 procent därav. För lantbruksändamål levererad kraft hade debiterats med kr. 953,693:68 efter i medeltal 9.0 öre per kwt. Hade de levererade 10,583,537 kwt. debiterats efter 5 öre per kwt., så skulle kostnaden för jordbruket ha varit kronor 529,176:85 eller kronor 444,216:83 mindre. Minskas verkets bruttoinkomst med detta belopp, så återstå kronor 5,083,527:24, vilken summa motsvarar 5.28 procent av det disponerade kapitalet.

Älvkarleby's i medeltal disponerade kapital år 1927 var kr. 44,101,937:12. Överskottet var kronor 3,905,498:93 eller 8.86 procent därav. För lantbruksändamål levererad kraft hade debiterats med kronor 2,016,110:42 efter i medeltal 9.1 öre per kwt. Hade de levererade 22,101,310 kwt. debiterats efter 5 öre per kwt., så skulle kostnaden för jordbruket ha varit kronor 1,105,065:50 eller kronor 911,044:92 mindre. Minskas verkets bruttoinkomst med detta be-

lopp, så återstå kronor 2,994,454:01, vilken summa motsvarar 6.8 procent av det disponerade kapitalet.

Såsom sålunda med de av vattenfallsstyrelsen officiellt lämnade uppgifterna påvisats, skulle ett bifall till motionen medföra en reduktion av avkastningen å det disponerade kapitalet, inklusive beräknade fallvärden, vid Trollhättan 5.74 till 5.28 procent och vid Älvkarleby från 8.86 till 6.8 procent. Då statsmakterna ej avsett att driva elektrisk distributionsrörelse för att därigenom tillföra staten vinst utan för att befördra i första hand en ekonomisk nytta för jordbruket, så är det tydligt, att en avkastning av 5.28, respektive 6.8 procent bör anses vara i högsta laget och medgiva de ytterligare taxesänkningar utöver de i motionen begärda, som en utredning kan finna mest ändamålsenlig.

Vattenfallsstyrelsen har emellertid *alltid* motsatt sig de önskemål, som framförts av konsumenterna. Den har visserligen under trycket av de alltjämt återkommande riksdagsmotionerna i viss utsträckning minskat kraftavgifterna från de under dyrtiden gällande, men detta har ingalunda skett i samma proportion, som förbrukningen inom jordbruket av elektrisk kraft stigit, samtidigt som prisnivån i övrigt sjunkit. Lantbruket konsumerar, såsom förut påpekats, ungefär två och en halv gånger så mycket energi, *trots de höga prisen*, som vattenfallsstyrelsen ursprungligen beräknat.

Varpå kan nu denna vattenfallsstyrelsens obenägenhet att införa för jordbruket fördelaktigare taxor bero? Såsom statens tjänstemän borde väl vederbörande bestämmande inom verket ej endast se till att tillfredsställa riksdagens krav på full förräntning av omhänderhavda kapital utan även söka för det allmänna — för vilket anläggningarna tillkommit och de själva blivit tillsatta — bereda största möjliga nytta mot lägsta möjliga kostnad. Så har emellertid ej skett. Orsaken måste sökas i det enastående förhållandet, att överdirektören och kraftverksdirektörerna åtnjuta »*tantiem på den vinst*», som kraftverken lämna. Denna form av avlöning var *möjligen* motiverad då elektrifieringen påbörjades, men är nu, enligt min mening, *alldeles förkastlig*. Den för givetvis med sig, att dessa tjänstemän — som icke stå så högt över oss vanliga människor, som de synas tro — söka åstadkomma så stor vinst som möjligt och därvid bortse från den viktigare delen av sin uppgift: den *allmänna* vinsten av elektrifieringen. Att så blivit förhållandet, framgår bland annat av ett utlåtande från vattenfallsstyrelsen angående de vid styrelsen anställda tjänstemännen. I tidningarna refererades detta utlåtande så, att styrelsen i första hand måste tillförsäkra sig tjänstemän, vilka kunna tillföra statens vattenfallsverk vinst.

Då den nuvarande generaldirektören utnämndes, var det en allmän förväntan, att han skulle åstadkomma en ändrad uppfattning hos sina närmaste underlydande om deras plikter även mot allmänheten och att de ej enbart skulle se till sina personliga fördelar. Med ett ord, man hoppades att han »*skulle rå på dem*». Men allt går i nästan samma hjulspår. Vackra löften, som i verkligheten visar sig nästan värdelösa.

Endast ett exempel i den nu föreliggande motionen behöver anföras, Flackeborgsföreningen. Vattenfallsstyrelsen redogör i bil. 1 till sin skrivelse den 20 mars 1930 för »den avsevärda taxesänkningen från 1929 till 1930». I denna förekommer, att bygdenätsavgiften vid 10.000 volt är kronor 1:60 per tariffenhet. Den var förut 2 kronor. Föreningen omfattade år 1928 1.014 tariffenheter, *vilket vattenfallsstyrelsen anser sakna betydelse!* Det var väl de verkliga tariffenheter vid tiden för underhandlingarna om nytt kontrakt, som skulle läggas till grund för avgiftens beräkning. Om dessa förut betalats med 2 kronor, så skulle väl den »*avsevärda*» sänkningen bestå i att avgiften efter 1930 skulle utgå med kronor 1:60. Men nu påstår vattenfallsstyrelsen, att bygdenätsavgiften erbjöds till 1:60 kronor men samtidigt bestämdes till 1.992

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.*

(Forts.)

I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.
(Forts.)

kronor, det vill säga till exakt samma belopp, varmed den utgått från början, 996 tariffenheter à 2 kronor. Till detta måste man fråga: vari består då den »*avsevärda*» taxesänkning, som utlovats, när avgiften blir densamma? I detta fall ber jag att få hänvisa till sid. 11 i utskottsutlåtandet. Det är verkligen betecknande för det sätt, som vattenfallsstyrelsen praktiserar. I fråga om Flakebergsföreningen säger den, att den sänker taxorna, men samtidigt bestämmer den ett minimipris, som föreningen skall betala, som gör att föreningen får betala precis detsamma. Sänkningen skulle möjligen kunna genomföras, om Flakebergsföreningen skaffade sig ytterligare 249 tariffenheter eller 249 har åker. Men om den icke kan det, så blir det icke sänkning med ett enda öre. Man skulle också kunna tänka sig, att en del jordbrukare sade, att de på grund av de dåliga tiderna icke längre kunde betala avgifterna och därför begärde sitt utträde ur föreningen. Hur blir det då? Jo, i stället för en sänkning blir det en höjning av priset för de kvarstående medlemmarna. Metoden är visserligen ej ny från vattenfallsstyrelsens sida, men den får väl i alla fall rubriceras såsom — *ett försök att lura bönder!*

När jag är inne på detta kapitel, så vill jag ytterligare något beröra de s. k. konjunkturtilläggen. Det har sagts, att de motsvara vattenfallsstyrelsens merkostnader utöver de normala vid tiden för utbyggnaden. De skulle således vara väl avvägda och beräknade. Men hur kommer det sig då, att ingenjörer, vid den tiden anställda i vattenfallsstyrelsen, uppgivit, att de vid många tillfällen, då de under kristiden voro ute på landsbygden och agiterade för bildande av föreningar och bönderna ansågo konjunkturtillägget för högt, ringde på till överdirektören och genast fingo medgivande att pruta? Eller hur kommer det sig, att en förening under hand får löfte om sådana extra rabatter, att hela konjunkturtillägget skall amorteras med dessa under kontraktstiden? Äro dessa exempel, som kunna mångfaldigas, bevis på den affärsmässiga skötsel, varom vattenfallsstyrelsen titt och tätt talar, då vore det nog för allmänheten lyckligare med något mindre affärsmässighet.

Gentemot privata kraftverksägare uppträder vattenfallsstyrelsen, som om den vore ägare till Sveriges jord, och vill bestämma inte endast det område, inom vilket dessa skola hålla sig. Nej, när det passar vattenfallsstyrelsen, skola dessa avstå för snart sagt ingenting en del av sitt område och sina anläggningar till någon ny förening, som vattenfallsstyrelsen skapat i direkt konkurrens till det privata, ur ortsintressen framvuxna företaget. Behöver detta tillfälligtvis reservkraft från statens verk, så sättes tumskruven på, och vattenfallsstyrelsen fordrar till och med att få kontrollera det privata kraftverkets taxor till sina egna intressenter. Ett sådant fall är för närvarande aktuellt, där bönderna ej äro villiga att underställa sig vattenfallsstyrelsens domvärjo. Den stat i staten, som vattenfallsstyrelsen velat upphöja sig till, *måste störtas eller stävjas.*

Men, frågar man sig, hur kan det komma sig, att statens kraftverk ej lämna ännu större vinst då de praktiskt taget skapat sig monopol på elektrifieringen inom cirka en tredjedel av landet och tillämpa monopolpriser? Jo, förklaringen ligger nog i att skötseln icke är lika affärsmässig, när det gäller att begränsa kostnaderna, som när det är fråga om att skaffa inkomster, särskilt från jordbrukarna, vilka det visat sig relativt lätt för munviga tjänstemän att föra bakom ljuset. Jag vill ej uppehålla mig med att upprepa ens en del av alla de exempel, som under åren framförts för att belysa denna gren av vattenfallsstyrelsens verksamhet. Må det vara nog att påpeka, att det är fastställt genom otaliga bevis, att vattenfallsstyrelsens tjänstemän utlovade, att kostnaderna för elektrifieringen skulle bli endast en bråkdel av vad de blevo! På sina håll kostar elektrifieringen av en gård ärligen mera, än gårdens arrende betingar.

Att den elektriska kraften från statens kraftverk är så dyr, som den är, beror

— utom på *tantiemen* — naturligtvis på att anläggningarna äro dyrare än de privata. Som exempel kan nämnas, att det förslag till statsunderstöd, som förelades 1929 års riksdag för elektrifiering av Gellivare och Pajala m. fl. socknar, baserats på de priser, som beräknats för dels en av vattenfallsstyrelsen planerad ledning av 85 kilometers längd, dels av socknarna själva utförda ledningar för samma spänning, nämligen 20,000 volt. Socknarnas ledningar skulle utgöra fortsättning av statens och få en sammanlagd längd av 425 km. Under det att sockenborna beräknades kunna bygga sina ledningar för 1,000 kronor per km., ansågs kostnaden för statens ledning böra beräknas till 340,000 kronor eller 4,000 kronor per km., d. v. s. jämnt fyra gånger så mycket som de privata! Ledningen beräknades komma att överföra endast 125 kilowatt, varför den skulle komma att kosta omkring 2,700 kronor per kilowatt, vilket är cirka tre gånger så mycket som kostnaden för en kraftstation på den plats, där kraften skulle levereras! Nu är det ju meningen, att vattenfallsstyrelsen ej skall behöva förränta denna kostnad, men vad har man för säkerhet för, att ej byggnadskostnaderna i andra fall stå i ungefär samma höga nivå, där vattenfallsstyrelsen är byggherre? Och de kostnaderna få vi ej endast förränta, utan vi få dessutom betala vattenfallsstyrelsens tjänstemän *tantiem* för att de kunna pressa ur oss så höga avgifter, att det blir vinst på anläggningarna.

Jag vill endast anföra ännu ett exempel. I Kinds härad av Älvsborgs län har vattenfallsstyrelsen nyligen framdragit en omkring 20 km. lång ledning för 30,000 volt rätt igenom ett privat kraftverks distributionsområde för att lämna kraft till en enda elektrisk förening, som mycket väl kunnat få kraft från det enskilda företaget. Inkomsterna på denna ledning bli ej ens så stora, att de täcka de årliga kostnaderna för ledningen. Denna måste anses ha tillkommit för att visa vattenfallsstyrelsens makt gent emot nackstyva bönder. Hur skall man annars förklara följande uttryck av överdirektören i vattenfallsstyrelsen till det privata företagens representant efter en underhandling om möjligheterna till samförstånd? Överdirektören säger såsom avsked: »Kom ihåg, att varken ni eller ert bolag har så stark rygg.»

Att vattenfallsstyrelsen eller dess tjänstemän *missbrukat* den makt, som statsmakterna lagt i deras hand, är uppenbart för alla, som haft någon erfarenhet av det sätt, på vilket de i elektrifieringsfrågor ursprungligen okunniga lantbrukarna behandlats. En viss erfarenhet har numera allmänt vunnits, och det orättvisa i den hittillsvarande behandlingen inses. Är det då förvånansvärt, om lantbrukarna nu kräva ändring? Eller kan man fortfarande fordra av dem, att de i tystnad skola resignera inför exempelvis den slutsats, till vilken en statens kraftverksdirektör kom vid underhandlingar med ett större privat kraftverk angående uppdelning av ett distributionsområde? »Kostnaderna för omändringen? Ja, den få bönderna betala!» Så föllo orden från en statens tjänsteman, som är satt att befrämja ett allmänt tillgodonyttjande av våra »vita kol» och dessutom erhåller *tantiem* på den vinst, han kan pressa ur ett betryckt jordbruk.

Jag kan ej finna annat, än att riksdagen måste finna fullt övertygande skäl för att begära en grundlig undersökning av vattenfallsstyrelsen och dess taxepolitik och även för en omedelbar sänkning av kraftavgifterna i motionens syfte.

Jag kan icke underlåta att bara med ett par ord ytterligare beröra vattenfallsstyrelsens sätt att fullgöra sina åligganden. När det för omkring ett år sedan hölls ett sammanträde nere i Västergötland i och för Vänerens reglering, sändes dit tjänstemän ifrån såväl lantbruksstyrelsen som vattenfallsstyrelsen. Lantbruksstyrelsens tjänstemän åkte på järnväg dit ned; staten fick alltså därvidlag tillbaka en del av resekostnaden. Men vattenfallsstyrelsens tjänstemän reste ned i bil. Och de två tjänstemän, som nedreste för ändamålet, reste

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
ut landsbygden
m. m.
(Forts.)*

icke i en gemensam bil, utan de hade var sin bil för att resa ned till Västergötland och tillbaka.

Här skulle kunna finnas kolossalt mycket att dra fram — jag har snart sagt fickorna fulla av materiel som är för vattenfallsstyrelsen komprometterande, men med hänsyn till mina kamrater och att det i dag är straffplenium skall jag icke denna gång anföra mera. Jag lovar emellertid att återkomma. Ty kom ihåg, att vi bönder låta icke i längden behandla oss hur illa som helst på både det ena och det andra området.

Herr talman! Nu skulle jag kan man tycka yrka bifall till utskottets förslag. Men det skulle kunna hända, att det under diskussionen framkommer förslag till någon förändring i utskottets kläm, jag har nämligen hört talas där-om och därför ber jag att få återkomma.

Herr Persson i Fritorp: Herr talman, mina herrar! Jag förmodar, det är en allmänt utbredd önskan här i kammaren, att åtminstone detta ärende skall hinna avgöras vid dagens plenum, och så mycket mer som denna fråga är en gammal bekant, borde saken snart vara överstökad. Jag skall därför i motsats till den ärade föregående talarens på skaraborgsbänken endast yttra några ord.

Jag skall heller icke alls gå in på själva sakfrågan. Anledningen till att jag begärde ordet är den, att jag ville uttala ett beklagande därav, att de tillfälliga utskotten inkomma till kammaren med sina utlåtanden så sent, som här skett i förevarande ärende, ett beklagande, som även är tillämpligt på andra tillfälliga utskott. Enligt det yttrande som är bifogat detta utskottsutlåtande av vattenfallsstyrelsen har denna styrelse avgivit detsamma den 20 mars detta år. Det förefaller mig därför, som om det hade varit möjligt för utskottet att inkomma med detta utlåtande på ett tidigare stadium av riksdagen än nu, vid en tidpunkt, då vi äro så överhopade med ärenden vid varje plenum. Jag vill, herr talman, allenast använda detta tillfälle att rikta en vördsam vädjan till ledningen inom de tillfälliga utskotten att framdeles, om möjlighet därtill föreligger, inkomma med sina utlåtanden i ett tidigare skede och icke i riksdagens elfte timme då anhopningen är så stor. Jag har icke med detta velat rikta något klander emot fjärde tillfälliga utskottet utan endast ett önskemål. Jag tror att den sakliga behandlingen endast kan vinna på en sådan ordning.

Herr Hansson i Trollhättan: Herr förste vice talman! Jag måste medge, att jag från början vill deklarerera min sympati för en undersökning om en nedsättning av dessa taxor. Det bör enligt min mening i så fall ske en noggrann utredning, och jag skall senare i mitt anförande litet närmare beröra utskottets uttalande i den punkten.

Men jag har ännu en anledning att säga några ord i denna fråga, och det är därför att en av motionärerna i sin strävan att uppnå det åtrådda målet nedsätta taxor tagit sig anledning liksom säga, att den industri, som numera finns i Trollhättan, i viss mån genom sina låga taxor skulle vara anledning till att lantbrukets folk får betala ett högre pris. Jag påstår, att det icke är så. Jag vill hänvisa till svenska vattenkraftföreningens publikation nr 223, där det påvisas, att sannolika skäl tala för att kraftleveransen till den kemiska industrien i Trollhättan är icke blott genom sin omfattning och storleken av de inkomster, den giver, av vital betydelse för kraftverket utan lämnar också vattenfallsverket en mycket god förräntning på det kapital, som där är nedlagt. Jag anser det vara en oriktig väg att gå, då man bygger en dylik motion på sådana grunder. Och jag tror, att om man går till den publikation, jag här har i min hand — det är en bok om Sveriges elektrokemiska industri och dess kraftförsörjning, utgiven av denna svenska vattenkraftförening — och läser den

diskussion, som förekommit på ett av föreningens möten, skall man finna, att vattenfallsstyrelsen själv genom sin direktör också ställer sig på denna industris ståndpunkt, d. v. s. anser, att den skall vara kvar, där den är förlagd, och icke flyttas till Norrland och därigenom av sociala skäl försvåra förhållandena i vårt distrikt.

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.*

(Forts.)

På sidan 95 i denna tidskrift står det så här: »På kraftdistributionen till dem har denna försäljning icke haft annat inflytande än att skaffa kraftverket betydande extra inkomster för säsongkraft och tillfällig kraft och möjliggjort en god förräntning av verket utan ökning av krafttaxan för övriga abonnenter». Det är tydligt, att med det väldiga förråd av överskottskraft, som vattenfallsverket har, måste denna kraft, då den tages ut på icke belynings-tid, i sin mån hjälpa till att förränta det kapital, som kraftverket lägger ned. Och det bör väl bliva en räknefråga för experterna att fälla sitt omdöme om den saken.

Men jag går ännu längre. I händelse motionärerna hava byggt sin motion på den författare, som förut har yttrat sig i denna vattenkraftsföreningens publikation, nämligen herr Tillberg, så tror jag, att denna grund måste underkännas av dem, som kunna kallas vetenskapsmän på detta område. Det är alltså i viss mån som ett självförsvar för Trollhätteindustrin, som jag här velat säga dessa ord.

Beträffande själva motionen har jag den uppfattning, som jag redan angivit. Beträffande det yrkande, som utskottet kommit till, vågar jag säga, att det är mycket svårt för riksdagen att antaga detsamma. Vad begär man i detta utskottets yrkande? Man begär, att andra kammaren skall för sin del besluta, att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för en reducering av vattenfallsstyrelsens taxor, d. v. s. att vi skola på förhand, absolut på förhand, här besluta en reducering av taxorna för ett under riksdagen hörande verk. Jag finner ett sådant beslut vara oformligt och icke egentligen överensstämmande med den konstitution, som riksdagen i stort sett bygger sitt arbete på, åtminstone den praxis, som man har arbetat efter under denna konstitution. Det kan väl icke vara möjligt, att vi på förhand skola göra en sådan utfästelse. Därför kommer jag för min del till det yrkandet, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vad mån en reduktion och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft är möjlig.

Det är alltså på andra vägar jag kommer till ett bifall i viss mån till motionärernas egentliga syftemål, därför att jag finner det nödvändigt för riksdagen att i detta avseende icke binda sig för hårt och påstå, att en sådan reducering också är möjlig att vidtaga. Kan en hjälp givas åt lantbruket här, går jag för min del oförbehållsamt in för densamma. Kan denna utredning visa, att det är möjligt, så anser jag det vara riktigt, att en sådan hjälp lämnas. Men jag vill icke på förhand binda mig för denna sak.

Jag finner också, att reservanterna icke skulle ha så mycket att erinra emot mitt yrkande, för den händelse de mena allvar med vad de sagt på sidan 6 i förevarande utlåtande. Där säga de nämligen, att de anse en ekonomisk lättnad vara synnerligen eftersträfvansvärd. Under sådana förhållanden tror jag, med allt erkännande åt reservanternas syn på denna fråga, att det vore lyckligast med ett bifall till mitt här framställda förslag med uteslutande av utskottets motivering.

Herr **Eriesson** i Sörsjön: Herr förste vice talman! Då jag deltagit i behandlingen av detta ärende inom fjärde tillfälliga utskottet, har jag tillåtit mig begära ordet för att säga ett par ord i frågan.

I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.
(Forts.)

Motionärerna vilja ju göra gällande, att vattenfallsstyrelsen skulle bedriva en orättvis prispolitik gentemot landsbygdens avnämare av elektrisk kraft från statens vattenfallsverk, och de önska på grund härav riksdagens medverkan för tillrättläggande av detta missförhållande. Jag ber för min del att få säga, att om det vid behandlingen av detta ärende hade kunnat presteras sådana skäl, varigenom jag blivit övertygad om att vattenfallsstyrelsen tillämpade ett orättvist taxsystem emot förbrukare av elektrisk kraft inom jordbruksnäringen i förhållande till avnämare inom industrierna, så skulle jag för min del inte för ett ögonblick tvekat medverka till, att detta förhållande tillrättalades. Men jag har icke kunnat bibringas den uppfattningen av vad som förekommit under ärendets behandling i utskottet och kan sålunda icke heller biträda utskottets hemställan, som ju ansluter sig till de av motionärerna framförda synpunkterna.

Jag tror för min del, att om man skall gå in för åtgärder av den art, som här föreslås, emot ett statens affärsdrivande verk, så måste man ha ett någorlunda tillförlitligt material att bygga på. Och i all synnerhet tror jag, det skulle vara önskvärt, att detta material vore av hållbarare beskaffenhet än de utredningar, varpå motionärernas bevisföring om den orättvisa taxepolitiken är grundad. Det förefaller mig, som om man icke skulle ha någon särskild anledning till klagomål, då det ju är uppenbart, att vattenfallsstyrelsen i mån av stegrad förbrukning för varje år ända sedan år 1922 reducerat priset på levererad elektrisk kraft. Man är sålunda i tillfälle att kunna konstatera, att vattenfallsstyrelsen utan något som helst direktiv från riksdagens sida har gått in för en sänkning av krafttaxorna för de förbrukare, som det här närmast är fråga om. Visserligen kan man ju säga, att den förräntningsprocent, som för närvarande erhålles på *hela* det kapital, som är investerat i statens kraftverk, är så pass hög, att en ytterligare sänkning av landsbygdstaxan kunde åstadkommas, utan att förräntningsprocenten på hela detta kapital bleve oskäligt låg. Men det är å andra sidan påtagligt, att även om den förräntningsprocent, som vattenfallsstyrelsen för närvarande erhåller på hela det i statens kraftverk investerade kapitalet, är tillräcklig, så är dock icke den nuvarande inkomsten av landsbygdselektrifieringen till fyllest, för att den i denna del av kraftnätet investerade summan skall ge tillfredsställande förräntning. Det framkommer ju av vattenfallsstyrelsens uppgifter, att det skulle förefinnas en brist under år 1930 på 200,000 kronor, i vad det gäller förräntningen av det kapital, som är investerat i landsbygdens elektrifiering. Skulle riksdagen likväl mot förmodan besluta om en ytterligare särskild reducering av landsbygdstaxan, så skulle ju uppenbarligen ett ännu större underskott uppstå i fråga om förräntningen av kapitalet för landsbygdens elektrifiering. En sådan åtgärd skulle sålunda enligt min mening i verkligheten innebära en subventionering till förmån för vissa kategorier förbrukare, vilka redan med nuvarande priser hava det förmånligare ställt i fråga om utgifter för elektrisk kraft än flertalet övriga medborgare i detta land, vilka äro hänvisade till enskilda lokala kraftföretag för fyllande av sina behov av elektrisk kraft.

Jag vill i anslutning härtill nämna, att t. ex. i norra Dalarna hava kommuner såväl som enskilda nödgats underkasta sig betydande ekonomiska uppoffringar för att själva bygga kraftstationer. Därtill kommer den omständigheten, att man för den elektriska kraften årligen måste betala betydligt högre belopp än vad avnämarna av kraft från statens vattenfallsverk betala.

Jag kan sålunda för mitt vidkommande icke finna, att det föreligger tillräckliga skäl för ett beslut i enlighet med utskottets förslag, utan jag tror för min del, det är riktigast, om kammaren biträder den vid utskottets ut-

låtande fogade reservationen, till vilken jag, herr förste vice talman, ber att få yrka bifall.

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
ät landsbygden
m. m.
(Forts.)*

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr förste vice talman! Efter den långa avhandling, som herr Bengtsson i Kullen har givit kammaren del av, torde det väl med tanke därpå, att kammarens ledamöter allmänt hysa den känslan, att det vore önskvärt få avsluta denna debatt och fatta beslut före middagen, vara anledning att i största utsträckning koncentrera sig. Jag skall därför för min del bara med några få ord söka ange mina synpunkter på denna fråga.

Alltsedan 1926 har jag varit i tillfälle att inom fjärde tillfälliga utskottet i den mån, det varit mig möjligt, söka tränga in i det problem, som här föreligger. Ty man får sannerligen säga, att det är ett problem, som icke är så synnerligen lätt att kunna tränga in i och fatta ståndpunkt till. Jag har därvid kommit till den bestämda uppfattningen, att den kraftförsäljningspolitik, som statens vattenfallsverk bedriver, är grundad på sunda affärsprinciper. Den tar sikte på statsnyttan, men den har också under hela tiden arbetat efter principen, att söka sälja kraft så billigt som möjligt till abonnenterna. Detta har vattenfallsstyrelsen offentligt förklarat. De motioner i denna fråga, som under årens lopp väckts, hava beträffande såväl motiveringar som yrkanden varit av vitt skilda slag. De hava dock ett gemensamt syfte, nämligen att söka åstadkomma billigare pris för landsbygdens kraftabonnenter. Jag vill säga, att det synes mig som om de åtgärder, vilka vidtagits genom vattenfallsstyrelsens egen försorg hava lett till att motionärerna i stor utsträckning fått sina önskemål tillfredsställda. Priset för den till landsbygden levererade elektriska energien har nämligen i genomsnitt kunnat av vattenfallsstyrelsen sänkas år efter år. Nu tillfredsställer detta likväl icke motionärerna, utan de vilja gå ännu längre, men jag frågar er, mina herrar: När vattenfallsstyrelsen genom sina egna initiativ sedan år 1922 har sänkt genomsnittspriserna på den till landsbygden levererade elektriska energien med hela 42 %, är icke detta något som till fullo bevisar, att vattenfallsstyrelsen har sökt att i möjligaste mån tillmötesgå berättigade intressen? Motionärerna, och nu särskilt i dag herr Bengtsson i Kullen, ha velat göra gällande, att industrien får sin kraft billigare än landsbygden. I det fallet har vattenfallsstyrelsen en uppfattning, som går rakt stick i stäv mot motionärernas och herr Bengtssons i Kullen uppfattning. Vattenfallsstyrelsen har också kunnat lämna utskottet tillförlitliga bevis för att det av statens vattenfallsverk i landsbygdselektrifieringen investerade kapitalet icke förräntas, under det att det i industrien investerade kapitalet till fullo förräntas och mera till. Den taxekonmitté, som för ett antal år sedan arbetade, föreslog på sin tid en avskrivning av 4 miljoner kronor å det i vattenfallsverken investerade kapitalet, men den tanken har varken motionärerna eller, tror jag, ens herr Bengtsson i Kullen tagit upp. Jag beklagar, att jag icke kunde fatta ordalydelsen i herr Bengtssons anförande, men jag förstod likväl, att herr Bengtsson gjorde ett våldsamt angrepp mot vattenfallsstyrelsen. Jag ber för min egen del få säga, att jag på det bestämdaste protesterar häremot, därför att jag har funnit, ett dylikt angrepp icke vara berättigat. Skulle det vara så, och det förmodar jag det är, herr Bengtsson i Kullen, att detta angrepp är grundat på samma uppgifter, som en viss expert lämnat till motionärernas hjälp, skall jag be att få säga herr Bengtsson, att den bevisföringen är den sämsta möjliga, därför att de uppgifter, som i detta fall lämnats, hava visat sig i alla största utsträckning icke hållbara.

Nu säger man från motionärernas och även från utskottets sida, att det

I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.

(Forts.)

borde tagas i övervägande, huruvida icke förräntningsprocenten för vattenfallsverken kunde tänkas något lägre. Jag skall icke gå in på någon närmare diskussion av det spörsmålet, jag skall endast be att få säga, och därmed skall jag sluta, att för den händelse statens vattenfallsverk skulle sälja sin kraft till abonnenterna billigare än de enskilda kraftstationerna göra, och detta skulle leda därtill, att förräntningen av statens vattenfallsverk bleve dålig, skulle sannolikt herr Bengtsson i Kullen och hans meningsfränder taga det som intäkt och motiv för att söka visa, huru dålig och genomusel enligt deras uppfattning statsdrift i allmänhet är.

Som jag förut sade, i den mån som det varit mig möjligt att tränga in i detta problem, har jag kommit till den bestämda uppfattningen, att den kraftförsäljningspolitik, som föres av statens vattenfallsstyrelse, är sund. Den är ekonomisk, och den är i överensstämmelse icke bara med statsnyttans utan även med konsumenternas intressen, och det synes mig, att mycket starka sakliga skäl tala för att andra kammaren bör biträda den vid utskottets utlåtande fogade reservationen, till vilken jag, herr förste vice talman, med dessa ord hemställer om bifall.

Herr **Johansson** i Bro: Herr förste vice talman! Då man gått här i kammaren och avlyssnat samtalen, har man kunnat iakttaga de flesta vara av den mening, att denna debatt är överflödig. Saken ligger så klar, var det en som sade till mig, att det tjänar naturligtvis ingenting till att debattera den. Ja, det kan hända, att den ligger så till i dag, men jag förmodar, att den dagen kommer, då kammaren får taga en allvarligare ställning till just denna fråga.

Jag måste i varje fall uttala en viss förvåning över reservanternas uttalande i deras betänkande på sid. 6, där de säga: »Någon möjlighet torde icke föreligga för statsmakterna att — utan direkt subvention» — märk *subvention* — »för de stora grupper av jordbrukare, som taga sitt behov av elektrisk energi från privata kraftföretag, åstadkomma någon sänkning av kraftpriset, vilket pris för övrigt icke torde i genomsnitt understiga det pris, som vattenfallsstyrelsens abonnenter ha att erlagga.» De säga vidare här i punkten ovanför, att »utvecklingen visar alltså enligt utskottets mening, att skäl alltjämt icke föreligga för ett ingripande från riksdagens sida i motionens syfte m. m.».

Det är just detta talet om subvention, som jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på. Det är icke sant, man borde väl icke tala så, då räntabiliteten visat sig vara rätt så tillfredsställande. I detta sammanhang skall jag återge några ord ur en skriftväxling, som jag haft med vattenfallsstyrelsen, och som tillkommit på grund av debatten i denna kammare vid förra årets riksdag, och jag vågar citera några ord ur denna korrespondens, därför att vattenfallsstyrelsen säger själv, att den anser det angeläget att offentliggöra denna skriftväxling genom att överlämna den till utskottet, varigenom den blivit officiell. Jag har visserligen icke vetskap om detta skett, om utskottet har fått denna korrespondens till sig, men det ger mig i alla fall anledning att anföra några ord ur det svar, som jag fått från vattenfallsstyrelsen. Det heter däri bl. a. så här: »att landsbygdens distributionsföreningar vid vattenfallsstyrelsens centralblock äro gynnsammare ställda än industrien, när man utgår från vad som med nödvändighet måste vara utgångspunkten, nämligen vattenfallsstyrelsens självkostnader». Om jag hoppar över något och går till nästa stycke, säger man så här: »I själva verket är det emellertid så, att jordbruksföreningarna inom centralblocket för närvarande hava en ganska stor subvention från andra konsument, industrien och den s. k. allmänna distributionen. Att tvångsvis söka framdriva ökning av denna subvention är säkerligen en ganska riskabel sak för de till centralblocket anslutna jordbrukarna. Det är klokare att söka ordna denna fråga i lugn och ro, såsom vattenfallsstyrelsen sökt göra,

än att genom en utmanande aktion frammana motstånd från industriens och övriga konsumenters sida samt från alla de jordbrukare, som ej kunna bliva anslutna till centralblocket och som delvis få vara med och betala de förmåner, som jordbruksabbonnenterna vid detsamma åtnjuta.» Vidare säger vattenfallsstyrelsen så här: Det är »intet annat land i världen, där jordbrukarna hava sin kraftfråga så väl ordnad som i Sverige och särskilt vid vattenfallsstyrelsens centralblock. Men det är nog ej heller något land där detta varit så otacksamt för producenten, särskilt när detta råkar vara staten». Ja, man ursäktar reservanterna gärna — då man dels tar del av vattenfallsstyrelsens utredning till utskottet och dels läser denna korrespondens till mig, så finner man, att det är samma synpunkter, som gå igen i reservanternas uttalanden. Nå, vad är det då för subvention det är fråga om? Om man tagit riktigt reda på vattenfallsstyrelsens egna siffror är man nog tyst med talet om subvention. Vi hava lyckats få den offentliga statistiken från vattenfallsstyrelsen t. o. m. år 1927, men efter 1927 har denna statistik ordnats så att vi icke kunna se, vilka priserna varit för lantbruksändamål och andra ändamål, och det har sagts mig, att denna statistik har tagits bort därför att dessa siffror missbrukats. Det är naturligtvis obehagligt att lägga fram för oss klara siffror, som man kan stödja sig på; det är bättre att skriva så att man undgår kritik. Emellertid, vad säger denna statistik? Den har fördelats i två avdelningar, nämligen rörande Trollhätte- och Älvkarlebyverken. Då finner man, att 1927 var priset per kilowattimme för lantbruksändamål vid Trollhätteverken 9 öre och för andra ändamål, industri, 1.6 öre, och vid Älvkarleby var priset för lantbruksändamål 9.1 öre och för andra ändamål 2.5 öre. Då man jämför dessa priser, är det väl icke anledning att tala om någon subvention, utan här är det endast fråga om rättvisa, och jag är övertygad om, att den tiden icke är så långt borta, då den rättvisan skall skipas; anledningen varför jag säger det återkommer jag till sedan. Nu säger jag emellertid såsom svar på vattenfallsstyrelsens uttalande och jag har tidigare här i denna kammare uttalat samma sak, att om det kan åstadkommas något samförstånd, så skola vi lantbrukare vara de första att räcka handen till en samförståndstanke, men vi göra det icke förr än rättvisa principer komma att tillämpas.

Jag sade från början, att den tiden icke torde vara långt borta, då riksdagens kamrar måste taga en annan ställning till denna fråga än vad de göra nu. Jag skall bara be att få taga fram ett enda bevis på vartill jag i det avseendet syftar, för att uttalandet icke skall betraktas som ett hot. Det finns en mjölnare, som har kraft från staten, jag skall icke säga var han är hemma, det tjänar ingenting till. Han har i genomsnitt fått betala årligen 7,000 kronor för denna kraft. Så tar staten och ökar på priset med den påföljden, att han säger upp kontraktet med staten. Denne person har nu i stället tagit en dieselmotor och får sin kraft för jämnt hälften så mycket pengar som han förut betalade till vattenfallsstyrelsen. Det är detta jag syftar på, då jag menar, att den tiden torde snart komma, då riksdagen får lov att ägna en litet allvarligare uppmärksamhet just åt denna fråga. För icke så länge sedan var jag uppe i järnvägsstyrelsen i ett ärende, och under samtalets gång fingo vi klarhet i att järnvägsstyrelsen på allt sätt sökte att möta konkurrensen från busstrafiken och biltrafiken för att icke gå förlustig om allt. Jag är säker på, att det måste till sist gå samma väg även här. Så länge vattenfallsstyrelsen pressar ut av landsbygds-kraften flera gånger mera än annan kraft betalas med, så länge kunna vi icke säga, att det förefinnes rättvisa. Emellertid är det åtskilligt ytterligare man skulle vilja påtala i detta avseende, men tiden är ju långt framskriden och talen hava varit så många och långa, att jag skall fatta mig så kort som möjligt. Emellertid är tillämpningen på landsbygden, enligt vad jag kan förstå, icke rätt klok från vattenfallsstyrelsens sida, och de talare här som sagt, att det är

*I fråga om
tazorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.
(Forts.)*

bra som det är, visa endast, att de icke känna förhållandena. Jag har en förening i mitt grannskap med kraft från staten, som ville försöka få kraften litet billigare genom att sälja nattkraft åt en enskild förening, som måste anlita reservkraft. Det gjordes upp om ett skäligt pris, men när allt var färdigt, och ledningen färdigbyggd, kommer vattenfallsstyrelsen och säger, att här skola vi också hava vår del av rovet, med påföljd att den ledning, som de med stora uppoffringar byggt, får stå oanvänd. De kunde icke gå in på vattenfallsstyrelsens krav. Nu får jag säga, att det kanske till sist kan ordnas, då jag lyckats komma i underhandling med den styrelseledamot i vattenfallsstyrelsen, som finnes här i kammaren, och kanske överläggningarna till sist kunna leda till ett gott resultat. Det ligger så till här, att den förening, som åsyftas, har abonnerat på 20 watt för ett pris av 4,000 kronor; den kan icke taga ut detta på nätterna, och därför har den tänkt att genom att få sälja litet av den överskottskraft på natten, som den själv icke kan taga ut, skulle den få någon lättnad men det gick icke. Här skulle vattenfallsstyrelsen ingripa och taga en del; trots den fått betalt för denna kraft förut. Det anser jag orimligt, och det får väl anses vara en tillämpning som icke är klok utan i stället kommer att motarbeta vad man åsyftar.

Det är som sagt åtskilliga andra saker som kunde påtalas, och just de sista dagarna har jag fått upplysning om en annan nyhet. Den vägstyrelse, jag tillhör, har abonnerat på kraft från tre olika föreningar för att användas vid krossning av väggrus. Vi hava gjort upp med dessa föreningar om ett pris, som vi anse vara skäligt, men just nu för ett par dagar sedan fick jag reda på, att vattenfallsstyrelsen krävt att från var och en av dessa föreningar få 60 tariffenheter pålagda för vägstyrelsens räkning. Det skulle sålunda öka priset för oss nästan till det oskäligen, skulle jag vilja säga.

Jag går tillbaka till just dessa tariffer. Nu känna de flesta till att vid fjolårets debatt i denna kammare uttalade jag min tacksamhet mot vattenfallsstyrelsen för det löfte om sänkning, som den utlovat, och jag konstaterar, att den sänkning, som utlovades, har också vidtagits. Men jag vill säga, att i den korrespondens, som vi förde, råkade jag säga, att det torde väl ändock gå till på samma sätt som det gått till tidigare, att vattenfallsstyrelsens mycket skickliga ingenjörer kunna i detta avseende ge med den ena handen och taga igen med den andra. För detta fick jag åtskilligt påskrivet, men jag håller fast vid det ändå, och varför gör jag det? Jo, jag skall taga ett exempel. Det finns en person i min närhet, som innehar en villa, där vattenfallsstyrelsen pålagt tariffenheter, vilka föreningen får betala med 36 kronor, men det utnyttjas endast ljus i den villan för 12 kronor. Så får föreningen in 12 kronor och får till vattenfallsstyrelsen betala 36 kronor. Är detta en klok tillämpning? Men så är det, när teorien kommer ut på landsbygden och skall praktisera. Då går det galet. Ty den har icke reda på de förhållanden, som föreligga på landsbygden.

Nå, det var egentligen icke det, som förorsakade mitt utfall mot vattenfallsstyrelsen, att den ger med ena handen och tager med den andra. Om detta är ett missgrepp, beror det icke på mig utan på vattenfallsstyrelsen själv. Ty jag har låtit mig berättas ifrån säker källa, att då den fasta avgiften sänktes ifrån 2:50 till 2:— kronor, kommo vattenfallsstyrelsens tjänstemän ut på landsbygden och räknade om alla rum och utnyttjade alla möjligheter, där det stod till att få en tariffenhet. Och när bönderna frågade dessa tjänstemän, vad det tjänade till, då svarade dessa vattenfallsstyrelsens egna tjänstemän: »Naturligtvis, när vi skola sänka priserna, skola vi väl försöka att få igen det på annat håll.» Har jag farit vilse här, beror detta icke på mig, utan på vattenfallsstyrelsens egna män.

Jag må dock säga, att det vore klokt, att ge andra direktiv, innan man skie-

kade ut sitt folk bland bönderna. Ty vi ha brukat sätta tro till vad sådana personer säga. Men det tycks man icke kunna göra.

Jag skall icke upptaga tiden längre, men jag hoppas, att utvecklingen skall gå i den riktningen, att siffrorna på denna tabell, som vi talat om, icke skola visa så stora skillnader, som de göra här i dag.

Nu kan ju vattenfallsstyrelsen vara lugn. Härefter kunna vi icke kontrollera detta, fastän vi hittills ha kunnat göra det. Och jag vill tillägga, att på flera håll krafter äro i rörelse för att få kraften billigare än från vattenfallsstyrelsen. Och jag vill tillägga, att det vore riktigare att gå så tillväga, att man icke spänner bågen så hårt, att den brister. I varje fall nu, då det föreligger ett sådant nödläge på landsbygden, borde man icke gå tillväga på detta sätt.

Det säges, att man icke skall förarga industrien och andra avnämare. Ja, det är icke vår mening att göra. Vi ha aldrig krävt, att få samma priser, som industrien har. Det förstå vi är omöjligt, därför att vi taga ut så litet. Men det borde tillämpas andra principer och lägre priser. I detta sammanhang vill jag för kammaren tala om, att jag hade en motion i detta ärende skriven, som jag på herr talmannens råd av formella skäl tog tillbaka. Men den kommer, såvida icke några särskilda saker inträffa, säkerligen igen till nästa riksdag.

Denna motion innebär, att vattenfallsstyrelsens priser för landsbygdens kraft skola sänkas till fem öre per kilowattimme. Samtidigt skola de, som icke kunna få fördelen av att åtnjuta den billiga kraften ifrån vattenfallsstyrelsen, som vi tänka på, kompenseras genom att få lägre ränta på sina lån ur kraftlånefonden.

Den saken kommer som sagt icke före i år, men jag hoppas den till ett annat år skall komma upp, och jag hoppas att ett sådant förslag måtte vinna riksdagens bifall.

Jag kommer givetvis att yrka bifall till utskottets hemställan här, ehuru jag icke gillar förslaget, enär jag tycker det ger för litet och att hjälpen är för långt borta. Man borde enligt min mening gått en annan väg, som lett till resultat tidigare. Men jag skall, som sagt, herr talman, be att i alla fall få yrka bifall till utskottets hemställan.

Under detta yttrande hade herr talmannen inträtt och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Danielsson: Herr talman, mina herrar! Jag skall bryta mot den princip, som hittills följts, och icke ge mig in på att läsa upp taxor och tala om prispolitik. Varenda en, som hört på debatten här, förstår nog, huru viktig denna fråga är för stora delar av landsbygdens befolkning. Därom vittna motionerna, som återkomma ideligen, och därom vittna även de långa debatterna i denna kammare. Under sådana förhållanden förefaller det åtminstone mig, som det enda lyckliga, det sakligt riktiga, ändå skulle vara en utredning om dessa saker för att få klarhet i problemet.

Jag tycker i så fall i likhet med herr Hansson i Trollhättan, att en utredning, huruvida och i vad mån en reducering och reglering av priserna på den levererade energien till landsbygden kunde ske, vore särskilt befogad. Jag medger gärna, i likhet med den förste ärade talaren, som här hade ordet, att utskottsklämman är litet för kraftig, och att man därigenom på många håll ställer sig betänksam emot detta, jag vill nästan säga nya uppslag, att riksdagen så gott som »förelägger» Kungl. Maj:t att reducera avgifterna. Men jag tycker, att båda parterna, som säga sig behjarta landsbygdens behov av billig elektrisk energi och jordbrukets svårigheter härvidlag, men ändå kommit till olika beslut, aldrig skulle kunna ha något emot en utredning i denna

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
ät landsbygden
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
ät landsbygden
m. m.*

(Forts.)

vittomfattande och för menige man så svårlosta fråga. Jag tror, att landsbygdens folk skulle vara tillfredsställda för ögonblicket med en sådan utredning, och jag tror det skulle vara i vattenfallsstyrelsens eget intresse att få en avspänning av den debatt, som pågår både ute i landet och i riksdagen.

Då jag nyss sade, att jag i mångt och mycket kunde instämma med herr Hansson i Trollhättan, som framlade ett medlingsförslag om en utredning, var detta icke alldeles riktigt. Jag kan icke riktigt följa honom i att vilja ha utskottets motivering bortstruken, ty finnes det ingen motivering för detta utredningsyrkande, så hänger det dock i luften. Ha vi läst de båda motiveringarna, som åtfölja betänkandet, både reservationens och utskottets, se vi, att de många stycken äro jämnlöpande. De äro visserligen i en del stycken olika och utmyнна i olika yrkanden, men ändå anser man ju ungefär detsamma i de båda olika motiveringarna. Jag tycker då icke det skulle vara ur vägen att någon motivering stode kvar. Och då bör det väl bliva den, som kommer med något positivt, d. v. s. utskottets.

Jag är i hastigheten icke benägen att stryka utskottets motivering, men däremot tror jag måhända, att klämman icke är den lämpligaste, utan att det vore bättre, att få den kläm, som herr Hansson i Trollhättan framställde förslag om.

Jag tillåter mig därför att yrka bifall till den kläm, som föreslogs av herr Hansson i Trollhättan, men med bibehållande av utskottets motivering.

Herr Olsson i Österbo: Herr talman! Då det i vattenfallsstyrelsens yttrande säges, att kraftförbrukningen inom de 301 distributionsföreningar, som taxekommittén på sin tid undersökte, stigit från 37 kWh per tariffenhet år 1922 till 57 kWh per tariffenhet år 1929, samt att genomsnittspriset per kWh under samma tid nedgått från 13 till 8.4 öre per kWh, ser detta mycket imponerande ut.

Man blir dock icke fullt så imponerad av dessa siffror, om man vet, vad det i verkligheten rör sig om. För det första ha vi här att räkna med slopan det av 10- och 25-örestaxan; kristidens orimliga och restriktiva energitaxa. Slopan det av denna taxa var ju nödvändig, men det bevisar icke, att priset sedermera blivit billigt.

Men det väsentliga är, att vi icke år 1922 hade förbrukning av samma slags kraft och förbrukning för samma ändamål, som vi i rätt stor omfattning ha numera. Vattenfallsstyrelsen har de senare åren drivit en intensiv propaganda för användande av elektrisk ström för mera sekundära behov, och denna propaganda har givit rätt betydande resultat, i det att elektrisk ström numera användes för uppvärmningsändamål, såsom uppvärmning av drivbänkar och kyrkor samt för kokning och varmvattenberedning i ladugårdar och svinstallar o. s. v. Därvid förbrukas i rätt stor utsträckning s. k. sekunda kraft eller nattkraft, som ju enligt vattenfallsstyrelsens eget yttrande kostar statens kraftverk ganska litet, endast några tiondels öre per kWh. Statens kraftverk ha också genom vissa jämkningar i sin försäljningstaxa gjort det möjligt att använda sådan ström.

Genom det inflytande, vattenfallsstyrelsen förbehållit sig över distributionsföreningarnas inre taxor, har vattenfallsstyrelsen kunnat bygga upp dessa efter sitt eget intresse som kraftförsäljare, vilket nog också rätt nära överensstämmer med respektive distributionsföreningars intresse såsom affärsföretag betraktade, men ofta föga överensstämmer med de enskilda kraftkonsumenternas fördel.

Man har genomgående byggt upp dessa taxor med höga fasta avgifter, oberoende av strömuttaget, samt med relativt låga förbrukningsavgifter. Den enskilda medlemmen eller konsumenten i distributionsföreningen har därigenom så gott som tvingats att förbruka ström även till sådana ändamål, som ej kunnat

betala ett högre kraftpris och som tidigare ej tillgodosetts med elektrisk energi. Detta sätt att genom taxornas konstruktion tvinga fram ökad strömförbrukning kan man ju ha olika meningar om. Intill en viss gräns är nog detta system nödvändigt, men det är ju klart, att när man gör jämförelser mellan strömförbrukningen och strömpriset åren 1922 och 1929, blir en sådan jämförelse fullständigt missvisande, därför att, såsom jag här andragit, i 1929 års förbrukning ingår en rätt betydande mängd sekunda kraft använd för sekundära behov, och detta måste draga ned genomsnittspriset på totalmängden av den till landsbygden levererade elektriska kraften.

I fråga om taxorna för elektrisk kraft åt landsbygden m. m.
(Forts.)

Men detta betyder icke, att priset på elektrisk ström för sådana behov som lyse och vissa slag av motorkraft sjunkit i så hög grad, som vattenfallsstyrelsen i sin till utskottet lämnade utredning framhållit. Att även den elektriska strömmen för belysning och motorkraft nedgått i pris är obestridligt, men huru mycket är omöjligt att ange, då, som jag förut antytt, det genomsnittliga kraftpriset innefattar även den de senare åren tillkomna förbrukningen av sekunda kraft för sådana ändamål, som uppvärmning och varmvattenberedning m. m.

När man emellertid räknar med genomsnittspriset per kWh för de senare åren och även gör en approximativ beräkning för kommande år, synes det mig, att man ej bör glömma de konjunkturtillägg distributionsföreningarna fått betala och vilka skola förräntas och helst även bära amorteras på den i allmänhet tjuguariga kontraktstiden. Försåvitt dessa konjunkturtillägg utgått efter nägorlunda enhetliga grunder, torde ränta och amortering å dessa utgöra cirka 2 öre per kWh, som får tilläggas det angivna kraftpriset. För år 1929 blir kraftpriset då icke 8,4 öre utan 10,4 öre per kWh.

Jag tror det är nödvändigt att göra dessa erinringar, därför att man, som utskottsreservanterna här gjort, kan manipulera med siffror och uppgifter, som visserligen i och för sig kunna vara riktiga, men genom det sätt, varpå de användas, dock ge en oriktig föreställning om verkligheten.

Herr talman, jag vill yrka bifall till det av herr Danielsson framställda yrkandet, d. v. s. bifall till herr Hanssons i Trollhättan yrkande beträffande klämman i utskottets utlåtande men med bibehållande av utskottets motivering.

Herr Lindberg: Herr talman! Jag vill först rikta en replik till herr Persson i Fritorp, som anmärkte på arbetstakten i de tillfälliga utskotten. Han påvisade, att vattenfallsstyrelsens utlåtande avgivits den 20 mars. Det är alldeles riktigt, men då saken var så invecklad, var det nödvändigt att trycka detta utlåtande, innan utskottet upptog saken till behandling, och den kunde därför påbörjas först efter påsk.

Vidare vill jag påpeka, att utskottets utlåtande inkom till riksdagens kansli redan den 13 maj, och att det behandlas här först i dag beror på, att det blivit förskjutet på föredragningslistan.

I den föreliggande sakfrågan vill jag säga, att det är ganska anmärkningsvärt, att flertalet av dem, som stå för utskottets utlåtande i dag, även stodo för behandlingen av samma ärende i fjol, men ansågo sig då icke kunna gå in för en utredning. Sedan i fjol har inträffat, att vattenfallsstyrelsen ytterligare sänkt sina taxor i fråga om landsbygdskraft. Vad har därutöver inträffat? Intet annat än att motionärerna presterat en ny och påtagligen ovederhäftig utredning.

Till sist vill jag endast konstatera, att en numera vattenfallsstyrelsens representant, som sitter här i kammaren, och som tidigare lett oppositionen mot vattenfallsstyrelsen, under dagens debatt föredragit att iakttaga tystnad i denna fråga. Detta säger åtskilligt om innebörden av den aktion, som bedrivits mot styrelsen i fråga.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

*J fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.*

(Forts.)

Herr **Carleson**: Herr talman! Det är ett egendomligt slut, som utskottet kommit till. En motion framlägges, som bygger på ett slags utredning, som, efter vad det framgår av utlåtandet, underkännes av först och främst — såsom naturligt är — vattenfallsstyrelsen men dessutom, efter vad det vill synas, jämväl av utskottet. Därefter yttrar sig utskottet på så sätt, att utskottet anser sig böra i motiveringen ställa sig ganska betänksamt gentemot en reducering av landsbygdstaxorna utan vidare. Men trots detta slutar utskottet med att ge ett »uppdrag» åt Kungl. Maj:t att sänka vattenfallsstyrelsens taxor.

Jag nämnde, att utskottet ställer sig tveksamt. Utskottet säger sålunda — efter att ha anvisat vissa vägar, som eventuellt skulle kunna leda till en sänkning av taxorna, exempelvis avskrivning av en del av kapitalet eller minskning av avkastningsprocenten — att utskottet skulle anse det önskvärt, om staten, utan att eftersätta sunda affärsprinciper, kunde bereda jordbruket och den under tryckta ekonomiska förhållanden levande lantbefolkningen några lättnader genom reducering av avgifterna. Huru man efter detta kan komma till att utan föregående utredning »anbefalla» Kungl. Maj:t att sänka taxorna, förefaller mig ganska egendomligt och i varje fall stridande mot de ekonomiska principer, som utskottet tydligen vill göra sig till målsman för.

Vad sedan beträffar reservationen och det av herr Hansson i Trollhättan framställda yrkandet, kan detta yrkande ju förefalla ganska tilltalande i denna situation. Mot herr Hanssons yrkande talar emellertid, att vederbörande myndighet, som gjorts till föremål för angrepp, gång på gång sänkt taxorna och senast sänkt taxorna, sedan föregående års riksdag yttrade sig i ämnet.

Vidare bör framhållas att en grundlig utredning på förevarande område har gjorts redan för några få år sedan. Och därefter ha utredningar gång på gång verkställts av vattenfallsstyrelsen just på grund av återkommande motioner i ämnet.

När man finner, att detta verk gång på gång sänkt taxorna och sålunda ställt sig till efterrättelse den naturliga önskan från lantmännens sida att få taxorna lägre, förefaller det mig, att det är obefogat att nu gå och göra en attack på detta område.

Jag yrkar, herr talman, för min del bifall till reservationen.

Herr **Johansson** i Fårekulla: Herr talman! Jag skall be att få återtaga mitt förra yrkande och ansluta mig till det yrkande, som framstälts av herr Danielsson.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Borell**: Herr talman, mina herrar! Det är ju förklarligt, att utgifterna för elektrisk kraft särskilt i det tryckta läge, vari jordbruket nu befinner sig, utgöra en svår tunga, och man förstår så väl de strävanden, som göra sig gällande i syfte att erhålla lindringar i avgifterna för den elektriska kraften. Därför kan jag också följa herr Bengtsson i Kullen så långt, som att jag medger, att utgifterna för elektrisk kraft äro synnerligen betungande. Men jag kan icke följa honom, då han tillägger, att jordbruket har blivit orättvist behandlat i förhållande till andra avnämare av elektrisk kraft, och allra minst då han i sitt anförande lägger in en förebräelse mot vattenfallsstyrelsen för att denna — det framgick ju av tendensen i anförandet — skulle ha fört en taxepolitik, som rent av inriktat sig på att gå emot landsbygdens intressen. Så är icke förhållandet. Den verksamhet, som vattenfallsstyrelsen hittills ådagalagt på detta område, torde också visa, att en sådan förebräelse är obefogat.

Jag behöver nu icke gå in på några siffror. Det har förut påvisats, huru som taxorna för den elektriska kraften på landsbygden sänkts år från år, och det har också från vattenfallsstyrelsens sida bestyrkts, att styrelsens själv-

kostnader för kraften för lantbruket icke täckas med de taxor, som nu utgå för denna kraft. Det har visserligen å andra sidan bestritts, att de kalkyler, som ligga till grund för denna utredning, äro riktiga. Detta är ju en sak, som är svår att avgöra. Såsom utskottet självt framhåller, äro dylika frågor överhuvud taget synnerligen svårbedömda. Men det må väl ändå framhållas, att vattenfallsstyrelsens taxor och grunderna för uppgörandet av dessa taxor äro baserade på tekniska och affärsrättliga beräkningar.

Utskottet går nu icke alls så långt som herr Bengtsson i Kullen och en del av de andra talare, som nu haft ordet. Man erkänner, att frågan är svårutredd och att åtskilligt gjorts för att lätta bördan för lantbruket. Men utskottet ifrågasätter, huruvida icke ännu större nedsättningar kunna åstadkommas, och pekar då i första hand på den goda räntabilitet, som verkets rörelse under senare år utvisat. Detta är visserligen sant, men man får därvid betänka, att de senare åren ha varit för vattenfallsstyrelsens verksamhet mycket förmånliga. Man har arbetat under ständigt stigande konjunkurer och växande kraftåtgång, och man har gynnats av åtskilliga goda vattenår i följd efter varandra. Vi stå nu måhända inför en vändpunkt i det ekonomiska läget. Åtminstone äro utsikterna för framtiden synnerligen svävande. Man kan för närvarande icke bedöma, huruvida den ekonomiska kurvan, som börjat gå nedåt, skall fortsätta ned i en djup vågdal, eller om försämringen skall visa sig vara något så när snart övergående. Men det är i alla fall anledning att för tillfället iakttaga en viss varsamhet, då det gäller de beräkningar, som hänföra sig till den fortsatta räntabiliteten av statens verksamhet.

Man har också pekat på att man kunde göra avskrivningar och på detta sätt minska det kapital, på vilket statens vattenfallsverk skall redovisa ränta. Denna utväg har också påpekats av överrevisorerna och de sakkunniga, som varit tillkallade för att avgiva utlåtande angående vattenfallsverkets organisation. Men dessa ha på samma gång ansett, att en sådan sänkning, som ju står i samband med räntabilitetsfrågan, icke bör göras fristående endast för vattenfallsverket, utan att den bör ses och behandlas i annat sammanhang, nämligen i förening med frågan om avskrivningsförhållandena och räntabiliteten i samtliga affärsdrivande verk.

Utskottet har i sin kläm föreslagit, att kammaren skulle begära, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för ytterligare sänkning av jordbrukstaxan. Jag tar för givet, att kammaren icke kommer att bifalla detta yrkande, då det med hänsyn till vad jag här sagt och vad som av andra talare anförts vore orimligt att begära, att åtgärder omedelbart skola vidtagas — utan en föregående utredning, som väl i sin ordning kommer att resultera i förslag till riksdagen. Ett par talare ha nu i stället yrkat den ändring i utskottets kläm, att kammaren skulle begära en förnyad utredning om den föreliggande frågan i hela dess vidd. Det tillkommer givetvis icke mig att uttala mig om, huruvida kammaren bör göra en sådan framställning till Kungl. Maj:t eller icke. Jag skall emellertid i detta sammanhang tillåta mig påpeka, att i vattenfallsstyrelsen för närvarande pågår en successiv genomarbetning av taxorna. Man är nu inne på bearbetandet av taxorna för industrien och den allmänna distributionen för att få en anpassning efter de stabiliserade förhållandena. Därvid måste givetvis tagas särskild hänsyn till de gränsområden, där industritaxan och landsbygdstaxan mötas, och man kan, såsom vattenfallsstyrelsen framhållit i en promemoria, som avgivits till utskottet, ha anledning att antaga, att efter den pågående bearbetningen valfrihet mellan landsbygdstaxan och industritaxan kan medges.

Det pågår sålunda — och det ligger i sakens natur, att det alltid kommer att pågå — en utredning om taxornas beräkning och om möjligheter att sänka taxorna. Väl är det många som anse, att en sådan utredning går för långsamt

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.
(Forts.)*

och icke länder till några påtagliga resultat, och därför vill man genom denna framställning till Kungl. Maj:t göra en påstötning för att snabbare komma fram till det åtrådda målet. Jag uppberor, att jag icke vill uttala mig om, huruvida en sådan framställning bör ske, men jag kan måhända tillåta mig att uttrycka den mening, att det måste vara av betydelse att de affärsdrivande verken få ha en viss självständighet, när det gäller att beräkna och bedöma förhållanden av ifrågavarande art. Detta torde i det förevarande fallet kunna sägas med så mycket större fog, som vattenfallsstyrelsen hittills har ådagalagt en allvarlig strävan att göra allt vad på styrelsen under föreliggande förhållanden ankommer för att åstadkomma så goda villkor för landsbygdens elektrifiering som möjligt.

Herr **Bengtsson** i Kullen: Herr talman! Herr statsrådet yttrade nyss, att de senaste åren varit för vattenfallsstyrelsen gynnsamma. Ja, tänk om jag kunde stå och säga detsamma om jordbruket! Men tyvärr måste jag säga motsatsen. De senare åren ha varit för jordbrukarna ogynnsamma, och det ser tråkigt nog ut att alltjämt fortgå i den riktningen. Vi jordbrukare måste vara till ytterlighet sparsamma, och ändock går det ej ihop, utan mången får lämna allt vad han äger. Kan herr statsrådet då undra på, att vi reagera mot särdeles orättvist höga krafttaxor.

Sedan nämnde herr statsrådet, att man inom vattenfallsstyrelsen umgås med tankar på att göra en ny utredning och ytterligare reducera priserna. Ja, detta uttalande är roligt att höra, men vi hörde här för ett år sedan, ungefär i dessa dagar, samma uttalande från statsrådsbanken om att det skulle bli en reducering av taxorna. Vi ha visserligen fått en liten reducering, men den är så *obetydlig*, att vi icke kunna vara nöjda med densamma. Det *måste* verkligen bli en sådan nedsättning av taxorna, som får någon ekonomisk betydelse för jordbrukarna. Den nu gjorda har det *icke*.

Till herr Andersson i Löbbo vill jag säga, att jag beklagar det jag ej kan följa hans resonemang. Enligt min uppfattning är han alldeles på fel väg. Han insinuerade för övrigt, att jag skulle ha stått i kontakt med samme expert, som enligt herr Anderssons mening varit behjälplig med motionens utskrivande. Jag vill säga herr Andersson, att den expert, som han åsyftar, har jag icke på minsta vis varit i kontakt med, då det gäller vad jag här i dag anfört.

Nu har emellertid läget under diskussionen här i kammaren utvecklats sig så, att jag anser böra förena mig med herr Danielsson i det yrkande, som han framställt, och ber således, herr talman, att få hemställa om bifall till detsamma.

Herr **Karlsson** i Munkedal: Herr talman! Mitt inlägg skall icke mycket förlänga debatten. Jag har emellertid undertecknat den motion, som föranlett denna debatt, och jag känner mig därför föranlåten att säga endast ett par ord.

Jag kan icke till fullo dela mina medmotionärers sätt att argumentera för en utredning i förevarande spörsmål. Men då det är ett faktum, att statens kraftverk laborerar med en hel del olika taxor, som för övrigt äro mycket svårförståeliga, och gör detta på ett sätt, som föranleder åtminstone lekmännen att tro, att det beror rentav på den grad av »knivighet», som distributionsföreningarnas styrelser besitta, om kraftverket skall använda den ena taxan eller den andra, anser jag, att denna fråga verkligen bör utredas. Måhända har under senare tider en förbättring i detta taxevirrvarr skett, men säkert är att det ännu är långt ifrån bra.

Detta för staten ovärdiga sätt att göra affärer med de i regel skuldbelastade distributionsföreningarna torde till stor del bero på det lönesystem, som gäller för kraftverkets ledande tjänstemän, nämligen tantiemsystemet. Då emellertid lönesystemet icke är nämnt vare sig i motionen eller i utskottsutlåtandet, skall jag icke vidare ingå på detsamma, även om jag anser att det just är detta system, som till en god del bär skulden för de missförhållanden, som råda. Jag vill dock icke klandra kraftverkets tjänstemän. De ha inpassats i systemet och de ha säkerligen gjort sin plikt mot det företag, i vilket de äro anställda. Men man måste klandra systemet, vilket tydligen är sådant att det behöver ändras. Kraftverkets elektriska energi måste kunna tillgodogöras av landsbygdens folk efter mera likformade och bättre grunder än som nu är fallet. Det framgår av utskottsutlåtandet, som om det uteslutande vore ett jordbrukarintresse att bringa ordning och reda i dessa förhållanden. Nu är det emellertid ett intresse för *alla* dem som bo på landsbygden att få föreliggande fråga löst på ett rationellt sätt. För egen del är jag medlem av en distributionsförening, som till mycket stor del består av arbetare och hantverkare, och så torde förhållandet vara med medlemsstocken litet varstädes ute i distributionsföreningarna i landet. Det är således inte uteslutande ett jordbrukarintresse det här är fråga om.

Jag vill icke förlänga debatten genom att göra jämförelser beträffande olika taxor. Jag skall endast framhålla, att det är nödvändigt att få en sådan sakernas ordning till stånd, att distributionsföreningarna bli så likformigt behandlade som möjligt och att folket, som förbrukar den kraft, som statens kraftverk alstra, icke behöver leva i den känslan, att staten pålägger vederbörande otillbörliga avgifter för denna energi. Herr talman! Jag ber att få instämma i herr Hanssons i Trollhättan yrkande.

Herr **Johansson** i Bro: Herr talman! Jag ber att få ändra mitt förut framställda yrkande och hemställa om bifall till den kläm, som är föreslagen av herr Hansson i Trollhättan, i förening med utskottets motivering. Jag kan icke underlåta att med ett par ord svara på herr statsrådets och andra talares yttranden, då de sagt, att landsbygdens elektrifiering icke är räntabel. Detta kan dock varken vattenfallsstyrelsen eller någon annan räkna ut, så att vi skulle kunna tro på att beräkningarna äro riktiga. Jag skall bara taga ett exempel. Då vattenfallsstyrelsen drog fram en linje mellan Västerås och Sala, var det icke fråga om annat, än att industrien i Sala och Sala stad, som skulle tillförsäkras kraft. Men sedan kopplades distributionsföreningarna till denna linje. Hur skall man då kunna göra några beräkningar om kostnaderna, när alltså linjen är framdragen för industriens skull och föreningarna på landsbygden endast kopplats till en förut befintlig linje? Man kan väl då icke säga, att linjen är byggd för landsbygdselektrifieringen, utan det är väl andra intressenter, som böra deltaga i kostnaden.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen. 3:o) bifall till det av herr Hansson i Trollhättan under överläggningen gjorda yrkandet samt 4:o) bifall till det yrkande, som framställt av herr Danielsson; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den under 2:o) angivna propositionen. Herr Bengtsson i Kullen begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka därvid den under 4:o) angivna antogs till kontraposition.

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
åt landsbygden
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
taxorna för
elektrisk kraft
ät landsbygden
m. m.
(Forts.)*

I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller den vid fjärde tillfälliga utskottets förevarande utlåtande nr 7 fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Danielsson under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 75 ja och 68 nej, varjämte 19 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 4.

*Ang.
de elektriska
krafttaxornas
avvägning.*

Föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående de elektriska krafttaxornas avvägning; och yttrade därvid:

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr talman! I anslutning till kammarens nyss fattade beslut tillåter jag mig hemställa, att andra kammaren måtte även i det nu föredragna ärendet bifalla den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr **Olsson** i Golvvasta: Herr talman! Jag hade icke tänkt begära ordet i föreliggande fråga, men då det här yrkats bifall till reservationen, skall jag be att kort och gott få yrka bifall till den motion jag väckt i ämnet.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner i ämnet biföll kammaren den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 5.

*Ang. anslag
till vissa nöd-
lidande inom
Korpilombolo
socken.*

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 161, i anledning av väckt motion om anslag till lindrande av inom Korpilombolo socken genom smittsam hästsjukdom uppkommen nöd begärdes ordet av

Herr **Strindlund**, som yttrade: Herr talman! Utskottet har påpekat, att medicinalstyrelsen för närvarande har under bearbetning ett förslag av särskilt tillkallade sakkunniga om ny epizootilagstiftning, vilket förslag bl. a. upptager den hästsjukdom, som i motionen åsyftas. Jag har kännedom om de stora olägenheter, denna sjukdom medför för många uppe i Norrland. Hästar, angripna av densamma, kunna ha visst brukningsvärde och även visst saluvärde, trots att de äro smittobärande, en omständighet, som medför, att sjukdomen

kan överföras till trakter, där den förut ej funnits. Vådan av att ingenting åtgöres i föreliggande avseende är lätt att inse, och jag ber att från denna plats till vederbörande, framför allt herr jordbruksministern, få framföra en vördsam anhållan, att denna utredning må påskyndas i högsta möjliga grad.

Ang. anslag till vissa nödlidande inom Korpiolombo socken.
(Forts.)

Herr talman! Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 162, i anledning av väckta motioner om anslag till anordnande av en företagsräkning; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande nr 163, i anledning av väckt motion om viss lönefyllnad till vissa statstjänstemän i Malmslätts stations-samhälle. Därvid anförde:

Om viss lönefyllnad till vissa statstjänstemän i Malmslätts stations-samhälle.

Herr **Persson** i Fritorp: Herr talman! Vid utskottsutlåtandet finnes fogad en reservation, i vilken yrkas avslag å den av herr Blomquist m. fl. avgivna motionen. Enligt vad jag erfarit, har första kammaren utan votering bifallit utskottets hemställan i detta ärende. Jag finner det därför lönlöst ingå i någon sakdebatt utan skall, herr talman, inskränka mig till att yrka bifall till reservationen på de skäl, som däri äro anförda.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Bengtsson* i Norup, *Anderson* i Råstock, *Karlsson* i Vadstena och *Carlsson-Frosterud*.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Slutligen föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 164, i anledning av väckt motion om utgivande av visst belopp till Aktiebolaget Ekensbergs varv; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Ordet lämnades härefter till

Herr förste vice talmannen **Hamilton**, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att främst bland två gånger bordlagda ärenden å morgondagens föredragningslista uppföres statsutskottets utlåtande, nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 271, gjorda

framställning angående anslag till bestridande av landsmålsundersökningarna i riket förenade kostnader jämte två i ämnet väckta motioner, därefter sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 154 med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar m. m., dels ock i ämnet väckta motioner, därefter statsutskottets utlåtande, nr 4, angående regleringen för budgetåret 1930/1931 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet, samt i övrigt ärendena i den ordning de förekomma å dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 10.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 265, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i planen för om- och tillbyggnad av residensbyggnaden i Östersund;

nr 266, angående de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor;

nr 267, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar angående dels anslag till privatläroverken, dels ock understöd åt kommunala gymnasier;

nr 268, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bildande av en fond hos Aktiebolaget Jordbrukarbanken avsedd att möjliggöra avveckling av vissa krediter åt Svenska lantmännens riksförbund och därtill anslutna föreningar; och

nr 269, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

från första lagutskottet, nr 279, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om beräkning av lagstadgad tid; samt

från sammansatta andra lag- och jordbruksutskottet, nr 276, i anledning av väckta motioner rörande vissa sociala jordfrågor.

§ 11.

Till bordläggning anmälades:

bevillningsutskottets betänkande, nr 34, i anledning av väckt motion om höjd skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, med anledning av väckt motion, angående förfarandet vid tillsättning av syssloman och prästman enligt sjukhusstadgan; och

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion angående inrättande av intressekassor för jordbruksarbetare.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Lithander</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 26 maj,
» <i>Lundstedt</i>	» den 26 maj och
» <i>Prytz</i>	» » 28 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6.22 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
